Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 64 (18387). 1990 оной мартын 18, воскресени. Сэн 3 мун.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумэй 1990 оной мартын 16-най

ТОГТООЛ

РОССИН ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИ ТУХАЙ

1. КПСС-эй XXVIII съезд болотор Россин партийна конференци зарлаха гэжэ тоолохо.

2. Россин Федерациин партийна организацинуудhаа КПСС-эй XXVIII съездэ hунгагдаhан делегадууд конференциин делегадууд болохо гэжэ тоолохо.

3. Конференциие бэлдэжэ үнгэргэхыень КПСС-эй ЦК-гай Россин бюродо даалгаха. Партийна зохихо комитедүүдэй Пленум дээрэ hунгагдаhан (организаци бүхэнhөө нэгэ-нэгэ) хизаарай, областной, окружной, Московско городской партийна организацинуудай түлөөлэгшэдэй дундаhаа энэ зорилгоор Бэлэдхэлэй комитет байгуулха.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПЛЕНУМ ТУХАЙ

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

...16-да КПСС-эй ЦК-гай Пленум хүдэлмэ... байна. Пленум дээрэ КПСС-эй Уставай ... зүйлэй бусад асуудалнууд зүбшэн хэлсэг-

...удай, райкомуудай, зарим партийна эхин парткомуудай секретарьнар, мүн тэрэшэ... ССР-эй арадай депутадууд Пленумэй хүдэл... байна. Экологиин ба байгаалиин нөөсэ... зүбөөр хэрэглэхэ асуудалнуудаар СССР-... комитедэй түрүүлэгшэ К. Салыков, Ка... ургическа комбинадай булад хайлуулагша ... Украинын Компартиин Полтавска обкомой ... А. С. Мякота, КПСС-эй Ханты-Мансиин ... секретарь В. А. Чурилов, (Тюменьскэ об... ЦК-гай секретарь Е. К. Лигачев, Совет Армиин ба Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлениин начальник А. Д. Лизичев, КПСС-эй Татаарай обкомой нэгэдэхи секретарь М. Ш. Шаймиев, үйлэдбэриин, «Ижевский механический завод» нэгэдэлэй парткомой секретарь Г. В. Сивец, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Ниитын эрдэмэй академиин ректор Р. Г. Яновский, Казахстанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Н. А. Назарбаев, КПСС-эй Ворошиловска райкомой нэгэдэхи секретарь А. И. Земсков (Москва хото), «Советская» шахтын парткомой секретарь С. В. Рафаилов, (Донецкэ областиин Макеевкэ хото), Эрхүүгэй политехническэ институдай парткомой секретарь Б. Б. Пономарев, Литвагай Компартиин (КПСС-эй Платформые баримталдаг) саг зуурын ЦК-гай нэгэдэхи секретарь М. Н. Бурокявичюс, КПСС-эй ЦК-гай секретарь П. Н. Зайков, Украинын Компартиин ЦК-гай хоёрдохи секретарь С. И. Гуренко, Москвагай Партийна дээдэ hургуулиин парткомой секретарь В. И. Митрохин, КПСС-эй Тувын обкомой нэгэдэхи секретарь Г. Ч. Ширшин, Куйбышевай авиационно заводой слесарь-хабсаргагша Г. И. Ануфриев, КПСС-эй Ростовско обкомой нэгэдэхи секретарь Б. М. Володин, КПСС-эй Московско горкомой нэгэдэхи секретарь Ю. А. Прокофьев, Минскын часай заводой парткомой секретарь В. В. Чикин, Украинын Компартиин Черкасска обкомой нэгэдэхи секретарь А. А. Ружицкий, Туркменистанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь С. А. Ниязов, КПСС-эй Жуковско горкомой (Московско область) нэгэдэхи секретарь Ю. Н. Шогин үгэ хэлэhэн байна.

КПСС-эй Уставай проектые шэнжэлхэ ба ЦК-гай Пленумэй бусад документнүүдые бэлдэхэ талаар редакционно комиссин зүгhөө Г. П. Разумовский үгэ хэлэhэн байна.

«КПСС-эй XXVIII съездые зарлалгын, партида тоосоото-hунгалтын кампаниие үнгэргэлгын болзорнууд съездын делегадуудые түлөөлэлгын нормо ба hунгаха гурим тухай» тогтоол Пленум баталан абаа.

Орохон ажаглалтанууд болон зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүдые хараада абан, КПСС-эй Уставай проектые шалгажа үзэхыень Пленум редакционно комиссида болон Политбюродо даалгаба (проект хэблэлдэ толилогдохо).

Пленум дээрэ Россин партийна конференци үнгэргэхэ тухай шиидхэбэри баталан абтаа.

КПСС-эй Центральна хиналта-шалгалтын комисси тухай дүримэй проектые Пленум hайшааба.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ М. С. Горбачев түгэсхэлэй үгэ хэлээ.

Энээгээр КПСС-эй ЦК-гай Пленум хүдэлмэриеэ дүүргэбэ.

...Центральна Комитедэй Пленумэй 1990 оной мартын 16-най тогтоол

...ПСС-эй XXVIII СЪЕЗДЫЕ ЗАРЛАЛГЫН, ...ТИДА ТООСООТО-hУНГУУЛИИН КАМПАНИ ...ЭРГЭЛГЫН БОЛЗОРНУУД, СЪЕЗДЫН ...ЕЛЕГАДУУДЫЕ ТҮЛӨӨЛЭЛГЫН ...РМО БА hУНГАХА ГУРИМ ТУХАЙ

...гай сентябриин (1989 он) Пленумэй шиид... үбилгажа, Советскэ Союзай Коммунис пар... XVIII съездые 1990 оной июлиин 2-то Мос... агнуудэй Кремлиин ордон соо зарлаха.

...иждэ иимэ асуудалнуудые табиха:

...шэнэдхэлгын ябаса ба партиин зорилгонууд ... Центральна Комитедэй тоосоон. Элидхэлшэ ... Генеральна секретарь нүхэр М. С. Горбачев.

... Центральна шалгалтын комиссиин тоосоон. ... КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр А. А. Низовцева.

...хото, демократическа социализм тээшэ» гэ... Платформо тухай.

... Устав тухай.

... Центральна хиналта-шалгалтын комисси тухай

...бэй зургаануудай hунгалта.

...Платформотой болон Уставтай холбоотой асуу... дэхи асуудалаар элидхэл соо найруулха гэжэ

...мянган гэшүүдhээ 1 делегадые hунгаха гэжэ ... съездэ түлөөлэлгын нормые тогтоохо.

...ын үндэhэ hуури дээрэ мүрысэлгын ба али ... гуримаар, бүхы коммунистнуудай сэхэ ха... КПСС-эй XXVIII съездэ делегадуудые hун... шухала гэжэ тоолохо.

...низацинуудай коммунистнууд болон партий... ай дурадхалнуудай үндэhөөр партийна бай... кадрова политикын асуудалнуудаар КПСС-эй ... зохёон хараалhан КПСС-эй XXVIII съездэ hунгаха гурим тухай дурадхалнуудые баталан ...гдаха).

...мон хизаарай партийна конференцинүүд, со... ануудай Компартинуудай съезднүүд, Украи..., Узбекистанай болон Казахстанай Компар... стной партийна конференцинүүд, Москва хо... районно конференцинүүд баталан абтаhан ... дуулан hунгагдаhан делегадуудай списогүү... КПСС-эй XXVIII съездэ эльгээхэ.

..., Далайн-Сэрэгэй Флодой, дотоодын ба хи... сэрэгүүдэй партийна организацинуудта оро... ниууд Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй зохихо нэгэдэлнүү... партийна конференцинүүд дээрэ КПСС-эй ... делегадуудые hунгаха.

...онуудтахи совет эмхи зургаануудай партийна ... ородог коммунистнууд Москва хотодо үн... дынгөө партийна конференци дээрэ КПСС-эй ... делегадуудые hунгаха.

... организацинуудта тоосоото-hунгалтын кампа... ын гурим ба болзорнуудые союзна респуб... Компартинуудай ЦК-нууд, РСФСР-тэ КПСС-эй ... обкомууд тогтоохо.

...районно партийна байгууламжатай хотонуудта), ...астной, хизаарай партийна конференцинүүдтэ, ...бликануудай Компартинуудай съезднүүдтэ де... hунгаха гурим партийна зохихо комитедүүдэй ...орхойлхо. КПСС-эй XXVIII съездэ делегадуу... тула тус тогтоолоор тогтоогдоhон хандасануу... КПСС-эй шэнэ Уставай проектын дүримүүдые кон... болон съезднүүдтэ делегадуудые hунгаха, партийна органуудые бүридхэхэ үедөө хэрэглэхэ гэжэ дурадхаха.

Конференцинүүд болон съезднүүдтэ делегадуудые hунгалгада демократи үргэдхэхэ, мүн тэрэшэлэн партийна хүтэлбэрилхы зургаануудые hунгаха зорилгоор тогтоохо гэбэл:

Бусад кандидадуудта орходоо эгээл олон дуу, теэд суглаанда хабаадаhан КПСС-эй гэшүүдэй, конференциин, съездын делегадуудай, партийна комитедэй гэшүүдэй гү, али hунгагдадаг бусад хүнүүдэй хахадhаа олонхиин дууе абаhан кандидадууд hунгагдаhанда тоологдохо;

Зохихо партийна организациин гү, али Компартиин дээдын зургаан болохо партийна суглаан, конференци, съезд суглаанай партийна комитедэй нэгэдэхи секретариие (секретариие) гү, али hунгагдадаг ондоо тушаалтадые суглаан, конференци гү, али съезд дээрэ шиидхэхэ эрхэтэй. Тиихэдээ саашадаа hунгагдадаг энэ тушаалтаниие hэлгэхэ гурим тогтоогдодог.

КПСС-эй шэнэ Уставай баталан абтаха болотор эдэ дүримүүдые хүтэлбэри болгохо.

7. Тоосоото-hунгалтын суглаанууд, конференцинүүд, союзна республикануудай Компартинуудай съезднүүд дээрэ партийна организацинуудтахи хэрэг байдалые, партийна хүдэлмэриие үндэhөөрнь hайжаруулха хэмжээнүүдые бүхы талаhаань гүнзэгыгөөр хаража үзэхэ, партиин XXVIII съездэ КПСС-эй ЦК-гай Платформын проектнүүдые, КПСС-эй Уставые зүбшэн хэлсэхэ, тоосоонууд болон hунгалтанууд, партиин съездэ бүхы бэлэдхэл коммунистнуудай элдэб хараа бодол элирүүлхэ арга олгохо ёhотой. Али бүхы hанамжануудые, үсөөнхи хүнүүдэй өөhэдынгөө хараа бодол элирхэйлхэ эрхые хүндэлхэ шухала. Суглаануудые, конференцинүүд болон съезднүүдые бүтэмжэтэйгөөр үнгэргэхэ, общество дотор партиин дүүргэхэ үүргын ба ажал ябуулгын, тэрэнэй дотоодын байдалда демократи үргэдхэлгын, партийна олониитын засаг батадхалгын эгээл шухала асуудалнуудаар дурадхалнуудые хамтааран хараалха шухала.

Коммунистнуудые суртал бодолой ба эмхидхэлэй талаар нэгэдүүлгэдэ, партийна организаци бүхэнэй арга шадабариие дээшэлүүлгэдэ, обществодо КПСС-эй түрүү үүргые бэхижүүлгэдэ, хубилган шэнэдхэлгын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ, тэрэниие эдэбхижүүлгэдэ КПСС-эй XXVIII съездэ бэлэдхэл туhа нэмэри болохо зэргэтэй.

Хубилган шэнэдхэлгын хэрэгтэ үнэн сэхэ, партийна организацинуудта дэмжэгдэдэг, партийно-политическэ онол аргануудые хэрэглэдэг коммунистнуудай дундаhаа шэнэ хүсэнүүдые партийна хүдэлмэридэ хабаадуулгаха, партиин XXVIII съездын шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр КПСС-ые шэнэлэлгэдэ нүлөөлхэ аргатай хүнүүдые партиин хүтэлбэрилхы тушаалда дэбжүүлгэдэ онсо анхаралаа хандуулха хэрэгтэй.

8. Бүхэсоюзна XIX партийна конференциин заабаринуудай үндэhөөр болохоёо байгаа партийна съезднүүд болон конференцинүүд дээрэ ниитэ нэгэн хиналта-шалгалтын комиссинууд hунгагдажа болохо. КПСС-эй XXVIII съезд болотор хүдэлхэдөө, КПСС-эй ЦК-гай баталhан саг зуурын дүримые («Известия ЦК КПСС», 1-дэхи номер, 1989 он) хиналта-шалгалтын комиссинууд хүтэлбэри болгохо аргатай.

9. КПСС-эй XXVIII съездэ бэлдэлгэтэй холбоотой хүдэлмэри ябуулхадаа, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд болон гэшүүндэ кандидадуудые, нютагуудай партийна эдэбхитэдые үргэнөөр хабаадуулха, олондо мэдээжээр ябуулха гэжэ ЦК-гай Политбюродо даалгаха, Съездэ hунгагдаhан делегадуудай дундаhаа КПСС-эй съездын гол документнүүд болон тогтоолнуудые зохёон бэлдэхэ комиссинуудые (бүлэгүүдые) байгуулха гэжэ тоолохо.

КПСС-эй XXVIII СЪЕЗДЭ ДЕЛЕГАДУУДЫЕ hУНГАХА ГУРИМ

КПСС-эй XXVIII съездэ делегадуудые hунгаха гурим парти дотор үргэн зүбшэн хэлсэлгэ үүсхэбэ. Коммунистнууд энэ асуудалые ехэ удха шанартай, тиихэдээ делегадуудай бүридэлhөө съездын дүнгүүд нэн түрүүн дулдыдаха гэжэ зүб тоолоно. КПСС-эй съездэ, тэрээндэл адли союзна республикануудай компартинуудай съезднүүдтэ, хизаарай, областной партийна конференцинүүдтэ, делегадуудые hунгалгын олоной дундаhаа шэлэхэ шэнжэтэй байха ёhотой, ороной партийна дээдэ хуралдаанай бүридэлые байгуулгада хабаадаха арга боломжо коммунист бүхэндэ үгэхэ хэрэгтэй гээд тэдэ үргэнөөр хэлэдэг байна.

Партийна организацинуудай, коммунистнуудай, олониитын hанамжануудые хараадаа абажа, КПСС-эй XXVIII съездэ делегадуудые hунгаха иимэ гурим дурадхагдана.

Съездын делегадуудта кандидадуудые партийна эхин эмхинүүд дэбжүүлхэ. Бага тоотой организацинуудай коммунистнууд эдэ арга боломжонуудаа кустовой суглаанууд дээрэ бэелүүлхэ аргатай. Тэдэниие партиин горкомууд, райкомууд үнгэргэдэг байха. Тиихэ зуураа мүрысэлгэ, олоной дундаhаа шэлэлгэ, кандидадуудай политическэ ба гурим журамай шэнжэнүүдтэ үнэн зүб сэгнэлтэ үгэлгэ хангаха хэрэгтэй. Партиин нэрэ хүндэтэй гэшүүд, хубилган шэнэдхэлгын үедэ өөрыгөө hайн талаhаа харуулhан партиин политикые зохёон табилгада ба бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха шадалтай хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай, интеллигенциин нэрэтэй түрэтэй түлөөлэгшэд тэдэнэй тоодо байхань шухала гээшэ.

Кандидадууд партийна политикын ба бодото хүдэлмэриин гол шухала асуудалнуудаар өөрынгөө хараа бодол партийна организацинуудта ба олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ найруулан харуулха арга боломжотой байха ёhотой. Партийна организацинууд өөhэдынгөө дэбжүүлhэн кандидатурануудые дэмжэхэ талаар бусад парторганизацинуудта хүдэлмэри ябуулха аргатай байха ёhотой.

Делегадуудые hунгалгын гуримhаа дулдыдан, дэбжүүлэгдэhэн кандидатурануудые районно, городской партконференцинүүд дээрэ хаража болохо. Тиихэдээ район гү, али городтохи КПСС-эй гэшүүдэй ниитэ тоо, ондоо дурадхалнуудые оруулха арга боломжо хараада абтаха ушартай. Али нэгэн кандидадта үзүүлэгдэдэг дэмжэлгэ хэр үргэн, эдэбхитэй байнаб гэжэ хараада абаха ёhотой. Суглаанууд болон конференцинүүд дээрэ кандидатурануудые дэбжүүлхэ талаар шиидхэбэринүүд тэдээндэ хабаадагшадай дураар нюусагүйгөөр гү, али нюусаар дуугаа үгэлгөөр баталан абтаха. Дэбжүүлэгдэhэн кандидадуудай список толилогдодог байха.

КПСС-эй XXVIII съездэ делегадуудые hунгалгын гуримые, коммунистнуудай hанамжа болон партийна организацинуудай ажал ябуулгын эрхэ байдалые хараада абажа, областной, хизаарай партийна организацинуудай, союзна республиканууда компартинуудай пленумүүд тодорхойлдог. Тиихэдээ партийна нэгэ мандадтай болон олон мандадтай hунгуулиин округуудаар делегадуудые сэхэ hунгажа болохо юм.

Нэгэ мандадтай hунгуулиин округуудаар hунгалта үнгэргэлгэ. Энэ ушарта КПСС-эй XXVIII съездэ делегадуудай hунгалта үнгэргэхэ комисси пленум hунгадаг. Партийна эхин организацинуудай, партиин райкомуудай, горкомуудай дурадхалаар, партийна байгууламжа болон КПСС-эй ЦК-гай баталhан түлөөлэлгын нормонуудые хараада абажа, комисси партийна hунгуулиин округуудые байгуулдаг. Округууд хэдэн районно (городской) партийна организацинуудые нэгэдүүлжэ болохо. Округуудта окружной hунгуулиин комиссинууд байгуулагдадаг.

Окружной hунгуулиин комисси эхин парторганизацинуудта hунгалта үнгэргэлгын хойноhоо хиналта бэелүүлдэг, съездын делегадуудта кандидадуудтай коммунистнуудые танилсуулха эрхэ байдал байгуулдаг, округ дотороо hунгуулиин бюллетениин текст баталдаг, бюллетеньнүүдые бэлдээд, партийна эхин эмхинүүдые хангадаг, округ доторхи hунгалтын дүнгүүдые согсолдог.

КПСС-эй XXVIII съездын делегадые hунгаха талаар нюусаар дуугаа үгэхын тула бюллетеньдэ округой эхин парторганизацинуудта дэбжүүлэгдэhэн бүхы кандидатуранууд оруулагдадаг, харин хэдэн районуудые (городуудые) нэгэдүүлдэг округуудта — районно городской) партконференцинүүдээр дэмжэгдэhэн кандидатуранууд оруулагдадаг.

hунгуулиин округой хэмжээн соо съездын делегадые hунгаха талаар нюусаар дуугаа үгэлгэ эхин (эхин организациин эрхэнүүдтэй цеховэ) партийна организацинуудта үнгэргэгдэдэг. Энэ зорилгоор тэдэ тоололгын комиссинуудые hунгадаг. Дуугаа үгэлгэ, районно, нэгэдэлнүүдэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ делегадуудые hунгалгатай адли, энэ организацида бүридхэлдэ байhан коммунистнуудай списогээр үнгэргэгдэдэг байха юм.

Хэрбээ тэрээндэ округой КПСС-эй гэшүүдэй хахадhаа ехэнхинь хабаадаhан байгаа hаа, hунгалга үнгэргэгдөө гэжэ тоологдохо. hунгалтада хабаадаhан хүнүүдэй хахадhаа ехэнхи дууе кандидадуудай нэгэнэйньшье абажа шадаагүй округуудта түрүүшын шатада эгээл олон дуу абаhан хоёр кандидатураар дахин дуугаа үгэлгэ үнгэргэгдэхэ болоно.

Партийна комитедэй пленумээр эмхидхэгдэhэн комисси КПСС-эй XXVIII съездэ делегадуудые hунгалгын дүнгүүд тухай, областной, хизаарай партийна конференцидэ гү, али союзна республикын компартиин съездэ элидхэдэг. Хэрбээ округто hунгалта болоогүй гэжэ мэдэрэгдээ hаа, мүн тэрэшэлэн hунгалтада хабаадаhан кандидадуудай, тэрэ тоодо дахинаа дуугаа үгэлгын hүүлээр, нэгэнэйньшье хэрэгтэй дуунай тоо абажа шадаагүй hаа, сүлөөтэ мандадта КПСС-эй съездэ делегадые областной, хизаарай партийна конференци, союзна республикын компартиин съезд сэхэ hунгадаг байха.

Олон мандадтай hунгуулиин округуудаар hунгалта үнгэргэлгэ. Энэ ушарта районно, городской партконференцинүүдэй дэмжэhэн бүхы кандидатурануудые пленум хаража үзэдэг, областиин, хизаарай, республикын бүхы партийна организацинуудта нэгэн адли КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудта кандидадуудай список баталдаг. КПСС-эй XXVIII съездэ делегадуудай hунгалта үнгэргэхэ областной, хизаарай, республиканска комиссиие пленум эмхидхэдэг.

Кандидадуудай список тэдэнэй хүн бүхэнэй намтарай богонихон мэдээнүүдые заалгатайгаар хэблэлдэ толилогдодог байха. Энэ списогэй үндэhөөр комисси нюусаар дуугаа үгэлгын бюллетень баталдаг, хэрэгтэй тоотойгоор бюллетеньнүүдые бэлдэдэг, тэдэнээ партиин райкомуудта, горкомуудта эльгээдэг. Тэдэ партийна эхин организацинуудта дуугаа үгэлгэ эмхидхэхэ юм. Энэ зорилгоор партиин райкомууд, горкомууд тоололгын комиссинуудые байгуулдаг. Тоололгын комиссинууд мүн лэ партийна эхин (цеховэ) организацинуудта hунгагдадаг байха.

Партийна комитедэй пленумэй эмхидхэhэн комисси дуугаа үгэлгын дүнгүүдые областной, хизаарай партийна конференцидэ, союзна республикын компартиин съездэ элидхэдэг байха. Хэрбээ областной (хизаарай) партийна организациин, союзна республикын компартиин бүридэлэй хахадhаа ехэнхинь дуугаа үгэлгэдэ хабаадаа hаань, hунгалга үнгэргэгдөө гэжэ мэдэрэгдэдэг, hунгалтын болоогүй гү, али сүлөөтэ мандадуудай үлэhэн ушарнуудта областной, хизаарай партийна конференцинүүд, союзна республикын компартиин съезд дээрэ делегадууд сэхэ hунгагдаха болоно.

Олон мандадтай hунгуулиин округууд бүлэг районно (городской) парторганизацинуудаар байгуулагдажа болохо. Иимэ ушарта тэдэн бүхэндэ окружной hунгуулиин комиссинууд эмхидхэгдэдэг.

Партиин обкомой, крайкомой, союзна республикын компартиин ЦК-гай пленумэй шиидхэбэреэр коммунистнуудайнь тоогой КПСС-эй ЦК-гай тогтооhон түлөөлэлгын нормодо хүрэхэ гү, али тэрээнhээ дээшэ гараhан партийна эхин организацинуудта съездын делегадуудые сэхэ hунгаха эрхэ үгтэдэг. Иимэ ушарта парторганизаци нэгэ мандадтай гү, али олон мандадтай hунгуулиин округ болохо байна. hунгагдаhан делегадууд областной, хизаарай партийна организацинуудhаа, союзна республикануудай компартинуудhаа hунгагдаhан КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудай ниитэ тоодо оруулагдадаг байха юм. КПСС-эй хүсэндөө байhан Уставтай зохилдуулан, партиин съездын делегадууд областной, хизаарай партийна конференцинүүд, союзна республикануудай компартинуудай съезднүүд дээрэ хаамал ёhоор (нюусаар) дуугаа үгэлгөөр hунгагдажа болохо. Хэрбээ иимэ гурим баримталагдаа hаа, hунгуулиин ябуулганууд эгээл үргэн демократиин ёhоор бэелүүлэгдэхэ ёhотой. Иимэ ушарта эхин парторганизацинуудта дэбжүүлэгдэhэн, районно (городской) партконференцинүүдээр дэмжэгдэhэн кандидадуудай дундаhаа шэлэлгын үндэhөөр hунгалта үнгэргэгдэхэ ёhотой.

Дуугаа үгэлгын дүнгүүдые тодорхойлходоо, КПСС-эй мүнөө хүсэндөө байhан Уставаар хараалагдаhан гуримhаа ондоогоор, бусад кандидадуудта орходоо эгээл олон дуу абаhан, тиигэбэшье дуу үгэлгэдэ хабаадаhан КПСС-эй гэшүүдэй, конференциин, съездын делегадуудай хахадhаа ехэнхиин дууе абаhан кандидадуудые КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудаар hунгагдаа гэжэ тоолохо зэргэтэй.

Совет-Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой, дотоодын, хилын харуулай сэрэгшэдэй партийна организацинуудаар КПСС-эй XXVIII съездэ делегадуудые hунгаха гуримда хубилалтануудые оруулха хэрэгтэй болоно. Урдань тэдэ территориальна парторганизацинуудай делегадуудтай хамта hунгагдадаг байгаа юм. Мүнөө тэдэниие сэрэгэй округуудай, флодуудай, нэгэдэлнүүдэй Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй түхэлнүүдэй, дотоодын сэрэгүүдэй управленинүүдэй, хилын харуулай сэрэгүүдэй округуудай партийна конференцинүүд дээрэ сэхэ hунгагдахаар хараалагдана. Хилын саана байhан Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой частьнуудай партийна организацинуудта бүридхэлдэ байhан коммунистнууд тухай хэлэхэ болоо hаа, тэдэ, урдынхидаал адли, XXVIII съездын делегадуудые сэрэгэй соединенинүүдэй партийна конференцинүүд дээрэ hунгаха болоно. Тиихэ зуураа коммунистнууд-сэрэгэй алба хаагшад территориальна конференцинүүдэй, союзна республикануудай компартинуудай съезднүүдэй хүдэлмэридэ тогтонижоhон гуримаар хабаадаха, зохихо партийна зургаануудые hунгаха ба hунгагдаха аргатай байха, тиигэбэшье территориальна партийна организацинуудhаа КПСС-эй съездэ делегадуудые hунгалгада хабаадахагүй болоно.

Хилын саана хүдэлдэг совет эмхи зургаануудай партийна организацинуудай съездын делегадуудые hунгаха арга боломжо Москва хотодо үнгэргэгдэжэ боломоор партийна конференци дээрэ үгэхэдэ таарамжатай гэжэ hанагдана.

Комиссиин hанамжаар, КПСС-эй XXVIII съездэ делегадуудые hунгалгын эндэ дурадхагдаhан гуримые бусад партийна съезднүүдэй, конференцинүүдэй делегадуудые hунгалгын үедэ хэрэглэжэ болохо байгаа.

Областной, хизаарай партийна конференцинүүд, союзна республикануудай компартинуудай съезднүүд, партийна организацинуудай hанамжануудые хараада абажа шэлэгдэhэн, партиин түбэй органуудай бүридэлдэ орохо кандидатурануудай талаар дурадхалнуудые КПСС-эй XXVIII съездын нэрэ дээрэ эльгээхэ гурим тогтоохо байгаа ха.

Партийна байгуулалтын ба кадрнуудай политикын асуудалнуудай талаар КПСС-эй ЦК-гай комисси.

...РЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

...ниитын эдеэ хоолдо болон худалдаа най... габьяатай байhанайнь түлөө «Буряадай ...алдаа наймаанай габьяата хүдэлмэрилэгшэ» ... нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

... Зинаида Михайловнада — Зэдын продсна... столовын үйлэдбэриие даагша;

...алина Евгеньевнада — Буряадай респотреб... райпогой правлениин түрүүлэгшэ;

... Любовь Георгиевнада — «Бурятлесторг» ... генеральна директорэй орлогшо.

...ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгада аша ...hанайнь түлөө Хяагтын районой хүн зоной ... хэрэглэмжэ хангалгын управлениин эсхэг... ...ацаева Светлана Пурбуевнада «Буряадай ... зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын ...дэлмэрилэгшэ» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо.

...ын коммунальна ажахыда габьяатай байhа... Улаан-Үдэ хотын трамвайн управлениин аха... Быков Михаил Мироновичто «Буряадай АССР-эй гэр байрын-коммунальна ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо.

Барилгын талаар габьяатай байhанайнь түлөө «Бурятгражданстройн» Хэжэнгын барилга-заhабарилгын нэгэдэлэй начальник Эрдынеев Илья Ринчиновичто «Буряадай АССР-эй габьяата барилгашан» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

Республикын коммунальна ажахынуудта аша үрэтэйгөөр хүдэлhэнэйнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха гэбэл:

Балаганская Эльвира Романовнае — үйлэдбэриин энергетическэ «Буряткоммунэнерго» нэгэдэлэй капитальна барилгын таhагай начальник;

Климов Николай Владимировичые — Улаан-Үдэ хотын гэр байрын ажахын үйлэдбэриин управлениин 9-дэхи ЖЭУ-гэй слесарь-сантехник.

Удовенко Валентина Евсеевнае — «Бурятводоканал» гэжэ үйлэдбэриин управлениин насосно түхеэрэлгэнүүдэй машинист.

СССР БА ВАТИКАН: ШЭНЭ ХАРИЛСААН

1989 оной декабриин нэгэндэ Ватиканда М. С. Горбачев Иоан Павел II гэгшэд уулзахадаа, СССР болон Ватикан хоёрой хоорондохи харилсаае албанай хэрэгэй шэнжэтэй болгохо тушаа хэлсэhэн байгаа. Тодорхойлходо, али алиншье талын hонирхол татаhан асуудалнуудаар сэхэ харилсалгые хүнгэдхэхэ ба уласхоорондын талаар совет-ватиканай харилсаа холбооє аша үрэтэй болголгодо нүлөөлхэ гэhэн удхатай байха юм гэжэ СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын мэдээсэлнүүдэй управлени соносхобо.

Энэ зорилгоор Советскэ Союз болон гэгээн шэрээтэ гүрэн албанай хэрэг ябуулха түлөөлэгшэдөө бэе бэедэ эльгээхэ гэжэ хэлсэhэн байгаа. Тэдэ түлөөлэгшэд Онсо ба Дүүрэн эрхэтэй элшэн сайдай болон тусхай даалгабаринуудай талаар апостолическа нунциин тушаалтай байха зэргэтэй юм.

(ТАСС).

Совет Социалис Республикануудай Союзай Хуули

СССР-эй ПРЕЗИДЕНТЫН ТУШААЛЫЕ ТОГТООХО СССР-эй КОНСТИТУЦИДА (ҮНДЭҺЭН ХУУЛИДА) ХУБИЛАЛТАНУУД БА НЭМЭЛТЭНҮҮДЫЕ ОРУУЛХА ТУ

Орон дотор бэелүүлэгдэжэ байһан политическэ ба экономическа гүнзэгы ехэ хубилалтануудые саашадань хүгжөөхэ, конституционно байгуулалтые, эрхэтэдэй эрхэнүүдые, сүлөөнүүдые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, гүрэнэй засагай болон СССР-эй захиргаанай дээдын зургаануудай ажал ябуулгануудые хоорондонь холбожо һайжаруулха зорилготойгоор СССР-эй Арадай депутадуудай съезд **иигэжэ тогтооно:**

I. Совет Социалис Республикануудай Союзай Президентын тушаалые тогтоохо;

СССР-эй Президентын тушаалые тогтоолго хуули ёһото байдалые хубилгахагүй, союзна болон автономито республикануудай Конституцинуудаар, СССР-эй Конституцяар батадхагдаһан союзна ба автономито республикануудай эрхэ мэдэлые хизаарлахагүй гэжэ тогтоохо.

II. СССР-эй Конституцида (Үндэһэн Хуулида) иимэ хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдые оруулха:

1. «Бүхы арадай манлай — Коммунис партиин хүтэлбэрилхы үүргэ ургаа» гэһэн үгэнүүдые оршол сооһоонь гаргаха.

2. 6, 7, 10, 11, 12, 13 болон 51-дэхи статьянуудые иигэжэ найруулха:

«**Статья 6.** Советскэ Союзай Коммунис парти, бусад политическэ партинууд, мүн профсоюзуудай, залуушуулай, ниитын ондоо эмхинүүд ба олониитын хүдэлөөнүүд арадай депутадуудай Соведүүдтэ һунгагдаһан түлөөлэгшэдөөрөө дамжуулан, бусад түхэл шэнжэнүүдтэйгээр Совет гүрэнэй политика зохёолгодо, гүрэнэй болон ниитын хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ хабаададаг.

Статья 7. Бүхы политическэ партинууд, ниитын эмхинүүд ба олониитын хүдэлөөнүүд тэдэнэй программануудаар, уставуудаар хараалагдаһан уялгануудаа бэелүүлэн, Конституциин ба совет хуулинуудай үндэһөөр ажалаа ябуулдаг.

Совет конституционно байгуулалта болон социалис гүрэнэй бүрин бүтэн байлгые хүсөөрөө хубилгаха, тэрэнэй аюулгүй байдалые буруу һүргэхэ, социальна, үндэһэ яһанай ба шажан мүргэлэй хёмороо зүришэлдөө үүдхэхэ зорилготой партинуудые, эмхинүүдые, хүдэлөөнүүдые байгуулжа, ажал ябуулгыень эрхилжэ болохогүй»;

«**Статья 10.** СССР-эй экономическа байгуулалта совет эрхэтэдэй зөөриин, хамтын ба гүрэнэй зөөриин үндэһэ һуури дээрэ хүгжөөгдэдэг.

Зөөриин элдэб янзын түхэл шэнжэнүүдые хүгжөөхын тула шухала эрхэ байдал гүрэн байгуулдаг, тэдэниие адли тэгшээр хамгаалдаг.

Газар, тэрэнэй гүн дундахи баялигууд, уһан, ургамалай болон амитадай аймагууд хадаа энэ газар дээрэ ажаһуудаг арадуудай таһаршагүй баялиг болоно, арадай депутадуудай Соведүүдэй мэдэлдэ байдаг, хэрэглэхынь тула эрхэтэдтэ, предприятинуудта, эмхи зургаануудта болон организацинуудта үгтэдэг.

Статья 11. СССР-эй эрхэтэнэй зөөри тэрэнэй хубиин баялиг, мүн материальна ба оюун ухаан бодолой эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангахын, ажахын гү, али хуулиар хориггдоогүй ондоо ажал ябуулга бэеэ даагаад эрхилхын тула хэрэглэгдэдэг.

Эд хэрэглэмжын ба үйлэдбэриин зорилготой, ажалай ашаг олзоор, бусад хуулинуудай үндэһөөр худалдажа абтаһан али бүхы зөөри эрхэтэнэй зөөри боложо шадаха. Эрхэтэдэй зөөри болгон худалдажа абаха аргагүй түхэлэй зөөринүүд эрхэтэнэй зөөри болгогдохогүй юм.

Тарясшанай ба хубиин хамһабариин ажахые эрхилхын, хуулиар харгалагдаһан бусад зорилгонуудые бэелүүлхын тула эрхэтэд газарай участогуудые бүхы наһан соогоо үг залгамжалан эзэлхэ, мүн хэрэглэхэ эрхэтэй.

Эрхэтэнэй зөөриие үг залгамжалан абаха эрхэ хуулиар мэдэрэгдэдэг, хамгаалагдадаг.

Статья 12. Арендын предприятинуудай, хамтын предприятинуудай, кооперативуудай, акционерна бүлгэмүүдэй, ажахын эмхинүүдэй ба бусад эмхинүүдэй зөөри хадаа хамтын зөөри гээшэ. Гүрэнэй зөөриие хуулиар хараалагдаһан онол аргануудаар хубилгаһанай, эрхэтэдэй болон эмхинүүдэй зөөринүүдые һайн дураа нэгэдүүлһэнэй ашаар хамтын зөөри байгуулагдадаг.

Статья 13. Ниитэ союзна зөөри, союзна республикануудай зөөри, автономито республиканудай, автономито областьнуудай, автономито округуудай, хизаарнуудай, областьнуудай болон захиргаанай-территориальна бусад единицэнүүдэй зөөри (коммунальна зөөри) хадаа гүрэнэй зөөри болоно».

«**Статья 51.** СССР-эй эрхэтэд политическэ партинуудта ниитын эмхинүүдтэ нэгэдэхэ, политическэ эдэбхи ба уран һайханай ажал ябуулгые хүгжөөлгэдэ, тэдэнэй олон янзын аша туһые хангалгада нүлөөлдэг олониитын хүдэлөөнүүдтэ хабаададаг.

Уставаар хараалагдаһан зорилгонуудаа тэдэнэй амжалтатайгаар бэелүүлхын тула таарамжатай эрхэ байдал ниитын эмхинүүдтэ лаб хангагдадаг».

3. Иимэ удхатай шэнэ бүлэгые 15(1) СССР-эй Конституцида нэмэхэ:

«Бүлэг 15(1). СССР-эй Президент

Статья 127. СССР-эй Президент хадаа Совет гүрэнэй — Совет Социалис Республикануудай Союзай толгойлогшо мүн.

Статья 127 [1]. Гушан табаһаа доошо бэшэ, жаран табаһаа дээшэ бэшэ наһатай СССР-эй эрхэтэн СССР-эй Президентээр һунгагдаха аргатай. Нэгэл хүн хоёр болзорһоо дээшэ саг соо СССР-эй Президент байха ёһогүй.

Нюусаар дуугаа үгэлгын бүгэдэ ниитын, адли тэгшэ ба сэхэ һунгуулиин эрхэдэ үндэһэлэн, СССР-эй Президент табан жэлэй болзороор СССР-эй эрхэтэдээр һунгагдадаг. СССР-эй Президентын тушаалда кандидадуудай тоо хизаарлагдадаггүй. Хэрбээ тэдээндэ һунгагшадай табин процентһээ дээшэнхиин хабаадаа гээшэ һаань, СССР-эй Президентые һунгалга үнэнтэ гэжэ тоологдодог. Бүхы ССР Союз дотор, олонхи союзна республиканудта дуугаа үгэлгэдэ хабаадаһан һунгагшадай хахадһаа дээшэнхи хубиин дуу абаһан кандидат һунгагдаһанда тоологдодог.

СССР-эй Президентын һунгалтын гурим СССР-эй Хуулиар тодорхойлогдодог.

СССР-эй Президент арадай депутат байха ёһогүй.

СССР-эй Президент байһан хүн гансал энэ тушаалһаа салин хүлһэ абажа шадаха.

Статья 127 [2]. Тушаалдаа ороходоо, СССР-эй Президент СССР-эй Арадай депутадуудай съездын заседани дээрэ тангариг үгэдэг.

Статья 127 [3]. СССР-эй Президент:

1) совет эрхэтэдэй эрхэнүүдые, сүлөөнүүдые, СССР-эй Конституциие, хуулинуудые сахилгые лаб хангадаг;

2). ССР Союзай болон союзна республикануудай бэеэ даагһан байдалые, ороной аюулгүй байдалые, газар дайдынь бүрин бүтэн байлгые сахин хамгаалха талаар, СССР-эй национально-гүрэнэй байгуулалтын гол ёһонуудые бэелүүлхэ талаар шухала хэмжээнүүдые абадаг;

3) орон доторoo, уласхоорондын харилсаануудта Совет Социалис Республикануудай Союзые түлөөлдэг;

4) гүрэнэй засагай ба СССР-эй захиргаанай дээдын зургаануудай ажал ябуулгануудые хоорондонь тааралдуулан холбодог;

5) ороной байдал тухай жэл бүриин элидхэлнүүдые СССР-эй Арадай депутадуудай съездэ табидаг; СССР-эй дотоодын болон гадаадын политикын эгээн шухала асуудалнууд тухай СССР-эй Верховно Соведтэ мэдээсэдэг;

6) СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын, СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшын, СССР-эй Верховно Сүүдэй түрүүлэгшын, СССР-эй Генеральна прокуророй, СССР-эй Гүрэнэй ахамад арбитрай тушаалнуудта кандидатурануудые СССР-эй Верховно Соведтэ дурадхадаг, тэрэнэй һүүлээр эдэ тушаалта хүнүүдые СССР-эй Арадай депутадуудай съездын баталамжада табидаг; СССР-эй Верховно Сүүдэй түрүүлэгшэһэ бэшэ, дээрэ заагдаһан тушаалта хүнүүдые уялгаһаань сүлөөлхэ тухай дурадхал СССР-эй Верховно Соведтэ, СССР-эй Арадай депутадуудай съездэ оруулдаг;

7) СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй уялгануудаа болюулха тухай, үгышье һаа, уялгануудыень болюулга абаха тухай асуудал СССР-эй Верховно Соведэй урда табидаг; СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэтэй зүбшэһэнэй һүүлээр СССР-эй правительствын гэшүүдые тушаалһаань сүлөөлдэг ба шэнээр томилдог, тэрэнэй һүүлээр СССР-эй Верховно Соведэй баталамжада тэрэнээ табидаг;

8) СССР-эй хуулинуудта гараа табидаг; дахинаа зүбшэн хэлсэхын ба дуугаа үгэхынь тула өөрынгөө бурууушаалгануудтайгаар хуули СССР-эй Верховно Соведтэ хоёр неделиин болзорһоо хойшо бэшэ бусааха эрхэтэй. Хэрбээ СССР-эй Верховно Соведэй палатанууд бүхэндэ гурбанай хоёр хубиин олонхёор тэдэнэй урид абаһан шиидхэбэриин батадхагдаа һаа, СССР-эй Президент хуулида гараа табидаг;

9) СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнуудай болон захиралтануудай гүйсэдхэлгые тогтоохо эрхэтэй юм;

10) Ороной бэеэ хамгаалалгые хангаха талаар гүрэнэй зургаануудай ажал ябуулгые тааралдуулан хүтэлбэрилдэг; СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Верховно Главна командалагша байха, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй дээдын командованиие томилхо ба һэлгэхэ, сэрэгэй дээдын нэрэ зэргэнүүдые олгохо; сэрэгэй трибуналнуудай судьянарые томилхо;

11) Хөөрэлдөө хэдэг, СССР-эй уласхоорондын договорнуудта гараа табидаг; гадаадын гүрэнүүдэй манай орондо байһан дипломатическа түлөөлэгшэдэй этигэмжын ба дуудалгын грамотануудые абадаг; гадаадын гүрэнүүдтэ ба уласхоорондын эмхинүүдтэ байха СССР-эй дипломатическа түлөөлэгшэдые томилдог, дуудан бусаадаг; дипломатическа дээдэ зиндаануудые болон бусад тусхайта нэрэ зэргэнүүдые олгодог;

12) СССР-эй орденууд болон медальнуудаар шагнадаг, СССР-эй хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые олгодог;

13) СССР-эй эрхэтэн болгожо абаха, тэрээнһээ гараха ба совет эрхэтэнэй нэрэ зэргэ болюулха, хоргодон байха эрхэ үгэхэ; зэмыень хүнгэлэлгэ бэелүүлхэ;

14) Ниитэ гү, али зарим хубиин сэрэгэй таталга соносхохо; СССР-тэ сэрэгэй добтолгын болоһон ушарта дайнда ороһон тушаа соносхохо, энэ асуудал дары түргэн СССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табиха; СССР-ые ба тэрэнэй эрхэтэдэй аюулгүй байдалые хамгаалхын тула зарим нютагуудта сэрэгэй байдал соносходог. Сэрэгэй байдал тогтоохо гурим ба тэрэнэй дүримүүд хуулиар тодорхойлогдодог;

15) СССР-эй эрхэтэдэй аюулгүй байдалые хангахын тула зарим нютагуудта онсо байдал соносхохо тухай уридшалан мэдүүлдэг, харин хэрэгтэй болоһон ушарта тус союзна республикын Верховно Соведэй Президиумэй гү, али гүрэнэй засагай дээдын зургаанай гүйлтаар гү, али зүбшөөлөөр тэрэниие тогтоодог. Иимэ зүбшөөлэй үгы байһан ушарта онсо байдал тогтоогоод, абтаһан шиидхэбэриеэ дары түргэн СССР-эй Верховно Соведэй баталамжада оруулдаг. Энэ асуудалаар СССР-эй Верховно Соведэй тогтоол тэрэнэй гэшүүдэй ниитэ тоогой гурбанай хоёр хубиһаа бага бэшэ олонхиин дуугаар абтадаг.

Тус пунктын нэгэдэхи хубида заагдаһан ушарнуудта Президентын саг зуурын хүтэлбэрилгэ тогтоожо болохо. Тиихэдээ союзна республикын дулдыданги бэшэ байдал ба газар уһанайнь бүрин бүтэн байлгые сахиха ушартай.

Онсо байдалай, мүн тэрэшэлэн Президентын хүтэлбэрилгын гурим хуулиар тогтоогдодог;

16) СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй хоорондохи арсалдаануудай СССР-эй Конституциин 117-дохи статьягаар хараалагдаһан гуримаар шиидхэгдэжэ шадагдаагүй ушарта СССР-эй Президент зохихо шиидхэбэри зохёон найруулха зорилготойгоор арсалдаата асуудал хаража үзэдэг. Хэрбээ үгэеэ ойлголсожо шадаагүй һаа, СССР-эй гүрэнэй засагай ба хүтэлбэрилгын дээдэ зургаануудай таарамжатай ажал ябуулгые хазагайруулха бодото аюулай тохёолдоод байгаа һаа, Президент СССР-эй Верховно Соведые шэнэ бүридэлтэйгээр һунгаха тухай дурадхал СССР-эй Арадай депутадуудай съездэ оруулха эрхэтэй.

Статья 127 [4]. СССР-эй Президент Федерациин Соведые толгойлдог. Тэрэнэй бүридэлдэ союзна республикануудай гүрэнэй дээдын тушаалта нюурнууд ородог. Федерациин Соведэй заседаниинуудта автономито республикануудай, автономито областьнуудай ба автономито округуудай гүрэнэй дээдын тушаалта нюурнууд хабаадалсаха эрхэтэй.

Федерациин Совет: союзна договорые сахиха асуудалнуудые хаража үзэдэг; совет гүрэнэй национальна политикые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэмжээнүүдые зохёон табидаг; нацинууд хоорондын харилсаануудтахи арсалдаануудые шиидхэхэ ба хёмороото байдалые гуримшуулха талаар дурадхалнуудые СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ оруулдаг; союзна республикануудай ажал ябуулгые тааралдуулдаг, СССР-эй Президентын эрхэ мэдэлдэ үгтэһэн, ниитэ союзна удхатай асуудалнуудые шиидхэлгэдэ тэдэнэй хабаадалгые хангадаг.

Өөһэдын национально-гүрэнэй байгуулалтануудгүй арадуудай аша туһануудта хабаатай асуудалнууд эдэ арадуудай түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар Федерациин Соведтэ хаража үзэгдэдэг.

Федерациин Соведэй заседаниинуудта СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ ба палатануудай түрүүлэгшэнэр хабаадаха эрхэтэй.

Статья 127 [5]. СССР-эй Президентын дэргэдэ СССР-эй Президентын Совет хүдэлдэг. СССР-эй дотоодын ба гадаадын политикын гол шэглэлнүүдые бэелүүлхэ, ороной аюулгүй байдал хангаха талаар хэмжээнүүдые зохёон табилга тэрэнэй зорилго мүн болоно.

СССР-эй Президентын Соведэй гэшүүд СССР-эй Президентээр томилогдодог. СССР-эй Президентын Соведэй бүридэлдэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ тушаалаараа ородог.

СССР-эй Президентын Соведэй заседаниинуудта СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ хабаадаха эрхэтэй.

Статья 127 [6]. Ороной дотоодын ба гадаадын политикын эгээл шухала асуудалнуудые хаража үзэхын тула СССР-эй Президент СССР-эй Федерациин Соведэй ба Президентын Соведэй хамтын заседаниинуудые үнгэрэгэдэг.

Статья 127 [7]. СССР-эй Конституциин ба СССР-эй хуулинуудай үндэһөөр, гүйсэдхэлгэ болгон, СССР-эй Президент ороной бүхы газар дээрэ уялгата хүсэтэй указуудые гаргадаг.

Статья 127 [8]. СССР-эй Президент гар хүрэшэгүй эрхэтэй байдаг; СССР-эй Конституци болон СССР-эй Хуулинуудые тэрэнэй хазагайруулһан ушарта гансал СССР-эй Арадай депутадуудай съездээр тэрэ тушаалһаа сүлөөлэгдэжэ болохо. Иимэ шиидхэбэри СССР-эй Конституционно хиналтын комитедэй тобшолол хараада абажа, Съездын өөрын гү, али СССР-эй Верховно Соведэй үүсхэлээр СССР-эй Арадай депутадуудай съездээр депутадуудай ниитэ тоогой гурбанай хоёр хубиһаа бага бэшын дуугаар абтадаг байха.

Статья 127 [9]. СССР-эй Президент 127 (3)-дохи статьягай 11-дэхи, 12-дохи пунктнуудаар хараалагдаһан өөрынгөө уялгануудые дүүргэлгэ СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэдэ, харин 127 (3)-дохи статьягай 13-дахи пунктаар хараалагдаһан уялгануудаа — СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэдэ дамжуулан үгэхэ аргатай.

Статья 127 [10]. Хэрбээ СССР-эй Президентын ямар нэгэн шалтагаанаар өөрынгөө уялгануудые саашань дүүргэжэ шадахагүй болоо һаань, саашадаа СССР-эй шэнэ Президентые һунгалга хүрэтэр тэрэнэй эрхэ түлөөлэгэнүүд СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэдэ дамжуулан үгтэдэг, харин хэрбээ энээнэй аргагүй болоо һаа, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэдэ үгтэдэг. Иимэ ушарта СССР-эй шэнэ Президентые һунгалга гурбан һарын болзор соо үнгэргэгдэхэ ёһотой.

4. СССР-эй Конституциие «СССР-эй Президент» гэһэн 15 (1)-дэхи бүлэгөөр нэмээһэнһээ уламжалан, СССР-эй Конституциин удаадахи статьянуудта хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдые оруулха:

1) 77-дохи статьягай нэгэдэхи хубиие иимэ найруулгатайгаар бэшэхэ:

«ССР Союзай мэдэлдэ үгтэһэн асуудалнуудые СССР-эй Арадай депутадуудай съезд дээрэ, СССР-эй Верховно Соведтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, Федерациин Соведтэ, СССР-эй правительстводо болон ССР Союзай болон бусад зургаануудта шиидхэхэ үедэ союзна республика хабаадаха эрхэтэй».

2) 108-дахи статья дотор:

6-дахи пункт удаадахи найруулгатайгаар бэшэхэ:

6) СССР-эй Верховно Соведые ба СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшые һунгалга».

7-дохи, 8-дахи пунктнуудые гаргаха;

11-дэхи пункт иимэ найруулгатайгаар бэшэхэ:

«11) СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын дурадхалаар СССР-эй Конституционно хиналтын комитедые һунгалга»,

9-дэхи, 10-дахи, 11-дэхи, 12-дохи, 13-дахи пунктнуудые тус тустань 7-дохи, 8-дахи, 9-дэхи, 10-дахи, 11-дэхи пунктнууд гэжэ тоолохо;

Дүрбэдэхи хубиһаа «СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ гү, али тэрэнэй нэгэдэхи орлогшые бусааха тухай СССР-эй Арадай депутадуудай съездын тогтоолнууд арадай депутадуудай ниитэ тоогой гурбанай хоёр хубиһаа үсөөн бэшэ олонхиин дуугаар абтадаг» гэһэн үгэнүүдые гаргаха.

3) 110-дахи статьягай дүрбэдэхи ба табадахи хубинуудые иигэжэ найруулха:

«СССР-эй Арадай депутадуудай съездын ээлжээтэ заседаниинууд жэлдэ нэгэһээ үсөөн бэшэ үнгэргэгдэдэг. СССР-эй Верховно Соведэй үүсхэлээр, тэрэнэй палатануудай, СССР-эй Президентын, СССР-эй арадай депутадуудай табанай нэгэ хубиһаа үсөөн бэшынь, үгышье һаа союзна республикын гүрэнэй засагай дээдын зургаанай дурадхалаар ээлжээтэ бэшэ заседаниинууд зарлагдадаг.

СССР-эй арадай депутадуудай һунгалта үнгэргэхэ Түбэй һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшэ һунгалтын һүүлээр СССР-эй Арадай депутадуудай съездын түрүүшын заседаниие, харин удаань — СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ хүтэлдэг».

4) 111-дэхи статьягай нэгэдэхи ба долоодохи хубинуудые иигэжэ найруулха:

«СССР-эй Верховно Совет болбол СССР-эй гүрэнэй засагай хуули гаргалгын ба хиналтын саг үргэлжэ хүдэлдэг зургаан мүн»;

«СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ, үгышье һаа Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэнэр ээлжээгээр палатануудай хамтын заседаниинуудые хүтэлдэг».

5) 112-дохи статьягай нэгэдэхи ба хоёрдохи хубинуудые иигэжэ найруулха:

«СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшээр СССР-эй Верховно Совет жэл бүри тус тустаа гол түлэб гурба-дүрбэн һара үргэлжэлдэг хабарай ба намарай ээлжээтэ сессинүүд зарлагдадаг.

СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын үүсхэлээр, үгышье һаа СССР-эй Президентын, союзна республикын гүрэнэй засагай дээдын зургаанай, СССР-эй Верховно Соведэй палатын бүридэлэй гурбанай нэгэ хубиһаа бага бэшын дурадхалаар СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшээр ээлжээтэ бэшэ сессинүүд зарлагдадаг».

6) 113-дахи статья соо:

2-дохи пунктые 2-дохи ба 3-дахи пункт болгон, иигэжэ найруулха:

«2) СССР-эй Президентын зууршалалгаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшые томилдог;

3) СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын зууршалалгаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй бүридэлые ба тэрээндэ оруулагдаһан хубилалтануудые баталдаг; СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дурадхалаар СССР-эй министерствэнүүдые болон СССР-эй гүрэнэй комитедүүдые байгуулдаг ба болюулдаг»;

3-дахи пунктые болюулха;

7-дохи, 13-дахи, 14-дэхи ба 18-дахи пунктнуудые иигэжэ найруулха:

«7) ССР Союзай эрхэ мэдэлэй хэмжээгээр эрхэтэдэй Конституцяар хараалагдаһан эрхэ сүлөө болон уялгануудые бэелүүлхэ гурим, зөөриин харилсаануудые, арадай ажахые хүтэлбэрилгые эмхидхэлгые ба социально-соёлой барилгые, бюджетно-финансын гуримые, ажалай түлбэриие ба үнэ сэнгүүдэй бии бололгые, налог тохолгые, оршон тойронхи дайдые хамгаалгые ба байгаалиин нөөсэнүүдые хэрэглэлгые, мүн тэрэшэлэн бусад харилсаануудые хуулиин ёһоор гуримшуулгые эмхидхэдэг»;

«13) оборонын ба гүрэнэй аюулгүй байдалые хангаха талаар гол хэмжээ ябуулгануудые тодорхойлдог; бүхы орон дотор сэрэгэй гү, али онсо байдал тогтоодог; ээрхэг түримхэй ябуулгаһаа нэгэ нэгэеэ хамгаалха талаар уласхоорондын хэлсээтэ уялгануудые бэелүүлхэ шухала болоходо, дайнай байдал соносходог;

14) амгалан тайбан ба аюулгүй байдал дэмжэхэ талаар уласхоорондын хэлсээтэ уялгануудые бэелүүлхэ шухала болоходо, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэдые хэрэглэхэ тухай шиидхэбэри баталан абадаг»;

«18) СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнууд болон захиралтануудые болюулха эрхэтэй».

7) 114-дэхи статьяе иигэжэ найруулха:

Статья 114. СССР-эй арадай депутадууд, Союзай Совет ба Национальностьнуудай Совет, СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ, СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай саг үргэлжын комиссинууд болон комитедүүд, СССР-эй Президент, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, СССР-эй Конституционно хиналтын комитет, союзна болон автономито республиканудай гүрэнэй засагай дээдын зургаанууд, автономито областьнууд, автономито округууд, СССР-эй Арадай хиналтын комитет, СССР-эй Верховно Сүүд, СССР-эй Генеральна прокурор, СССР-эй Гүрэнэй ахамад арбитр СССР-эй Арадай депутадуудай съезд дээрэ, мүн СССР-эй Верховно Соведтэ хуулиин талаар эдэбхи үүсхэл гаргаха эрхэтэй.

Ниитын эмхинүүдэй ниитэ союзна зургаанууд болон СССР-эй Наукануудай академи хуулиин талаар үүсхэл гаргаха баһал эрхэтэй».

8) 117-дохи статьяе иигэжэ найруулха:

«**Статья 117.** Союзна Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хоорондо арсалдаанай гараһан ушарта адли тэгшэ үндэһэ һуури дээрэ палатануудай байгуулһан зүблэрэлгын комиссиин шиидхэлгэдэ асуудал дамжуулагдадаг, һүүлээрнь Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй заседаниинууд дээрэ хоёрдохиёо харагдажа үзэгдэдэг».

9) 118-дахи статьяе иигэжэ найруулха:

«**Статья 118.** СССР-эй Верховно Соведэй хүдэлмэриие эмхидхэхын тула СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ түрүүтэй СССР-эй Верховно Соведэй Президиум байгуулагдадаг. Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэнэр, тэдэнэй орлогшонор, СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай саг үргэлжын комиссинуудай болон комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, союзна республика бүриһөө нэгэ-нэгэ СССР-эй арадай депутадууд, мүн тэрэшэлэн автономито республиканудһаа хоёр түлөөлэгшэ ба автономито областьнууд болон автономито округудһаа нэгэ түлөөлэгшэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй бүридэлдэ ородог.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Съездын заседаниинуудые болон СССР-эй Верховно Соведэй сессинүүдые бэлдэдэг, СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай саг үргэлжын комиссинуудай болон комитедүүдэй ажал ябуулгые залан хүтэлбэрилдэг, СССР-эй хуулинуудай проектнүүд болон гүрэнэй ажабайдалай эгээл шухала бусад асуудалнуудые бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгые эмхидхэдэг.

СССР-эй хуулинуудай текстнүүдые болон СССР-эй Арадай депутадуудай съездын, СССР-эй Верховно Соведэй, тэрэнэй палатануудай, СССР-эй Президентын баталһан бусад актнуудые СССР-эй Верховно Соведэй Президиум союзна республиканууудай хэлэнүүд дээрэ толилолгые хангадаг».

10) 119-дэхи статьяе болюулха.

120-дохи статьяе 119-дэхи статья гэжэ тоолоод, иигэжэ найруулха:

«**Статья 119.** СССР-эй арадай депутадуудай дундаһаа нюусаар дуугаа үгэлгөөр табан жэлээр удаа дараалан хоёрһоо дээшэ бэшэ болзороор СССР-эй Арадай депутадуудай съездээр СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ һунгагдадаг. Ямаршье сагта нюусаар дуугаа үгэлгөөр СССР-эй Арадай депутадуудай съездээр тэрэ болюулагдажа болохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ СССР-эй Арадай депутадуудай съездын ба СССР-эй Верховно Соведэй үмэнэ тоосодог. СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ СССР-эй Верховно Соведэй сессинүүдые зарлаха тухай тогтоолнуудые, бусад асуудалнуудаар захиралтануудые гаргадаг».

11) 121-дэхи статьяе болюулха.

122-дохи ба 123-дахи статьянуудые тус тустань 120-дохи ба 121-дэхи статьянууд гэжэ тоолохо.

12) 124-дэхи статьяе 122-дохи статья гэжэ тоолоод, хоёр статья болгон иигэжэ найруулха:

«**Статья 122.** СССР-эй Арадай депутадуудай съездын заседаниинууд болон СССР-эй Верховно Соведэй сессинүүд дээрэ СССР-эй арадай депутат асуултатайгаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, СССР-эй Арадай депутадуудай съездын ба СССР-эй Верховно Соведэй байгуулһан гү, али һунгаһан бусад зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, харин СССР-эй Арадай депутадуудай съездын заседаниинууд дээрэ СССР-эй Президентдэ хандаха эрхэтэй. Асуултатайгаар хандаһан зургаан гү, али тушаалта хүнүүд Съездын тус заседани гү, али СССР-эй Верховно Соведэй тус сесси дээрэ гурбан үдэрһөө хойшо бэшэ болзорто аман үгөөр гү, али бэшэмэл харюу үгэхэ уялгатай.

Статья 123. СССР-эй Арадай депутадуудай съезд дээрэ, СССР-эй Верховно Соведтэ, тэрэнэй палатануудта, комиссинууд болон комитедүүдтэ, мүн тэрэшэлэн хүн зоной дунда депутадай уялгые дүүргэхэдэ хэрэгтэй болзорто СССР-эй арадай депутадууд албанай гү, али үйлэдбэриин уялгануудые дүүргэлгэһээ сүлөөлэгдэхэ эрхэтэй.

СССР-эй Верховно Соведэй зүбшөөлгүйгөөр харин сессинүүдэй хоорондохи хугасаада СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй зүбшөөлгүйгөөр СССР-эй арадай депутат уголовно харюусалгада хабаадуулагдаха, барижа һуулгагдаха гү, али сүүдэй гуримаар тохогдодог захиргаанай хэһээлтын хэмжээнүүдтэ хабаадуулагдаха ёһогүй».

13) 125, 126 ба 127-дохи статьянуудые тус тустань 124, 125 ба 126-дахи статьянууд гэжэ тоолохо.

14) 124-дэхи статьяда:

2, 3, 4 ба 5-дахи пунктнуудые иигэжэ найруулха:

«2) СССР-эй арадай депутадуудай табанай нэгэ хубиһаа бага бэшынь, СССР-эй Президентын, союзна республикануудай гүрэнэй засагай дээдын зургаануудай дурадхалаар СССР-эй хуулинуудай болон съездын баталан абаһан бусад актнуудай СССР-эй Конституцида тааранги байһан тухай тобшололнуудые СССР-эй Арадай депутадуудай съездэ табидаг.

СССР-эй Арадай депутадуудай съездын даалгабаряар, СССР-эй Верховно Соведэй дурадхалаар СССР-эй Президентын Указуудай СССР-эй Конституцида ба СССР-эй Хуулинуудта тааранги байһан тухай тобшололнуудые үгэдэг;

3) СССР-эй Арадай депутадуудай съездын даалгабаряар, СССР-эй Верховно Соведэй, СССР-эй Президентын, СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын, союзна республикануудай гүрэнэй засагай дээдын зургаануудай дурадхалаар союзна республикануудай Конституцинуудай СССР-эй Конституцида, союзна республикануудай хуулинуудай мүн баһа СССР-эй Хуулинуудта тааранги байһан тухай тобшололнуудые СССР-эй Арадай депутадуудай съездэ гү, али СССР-эй Верховно Соведтэ үгэдэг;

4) СССР-эй Арадай депутадуудай съездын даалгабаряар, СССР-эй Верховно Соведэй гэшүүдэй табанай нэгэ хубиһаа бага бэшынь, СССР-эй Президентын, союзна республикануудай гүрэнэй засагай дээдын зургаануудай дурадхалаар СССР-эй Верховно Соведэй болон тэрэнэй палатануудай эдэ зургаануудай зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан актнуудай, актнуудай проектнүүдэй СССР-эй Конституцида ба СССР-эй Арадай депутадуудай съездын баталан абаһан СССР-эй Хуулинуудта, харин СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнууд болон захиралтануудай мүн баһа СССР-эй Верховно Соведэй баталан абаһан СССР-эй Хуулинуудта тааранги байһан тухай; СССР-эй болон союзна республикануудай уласхоорондын хэлсээтэ ба бусад уялгануудай СССР-эй Конституцида ба СССР-эй Хуулинуудта тааранги байһан тухай тобшололнуудые СССР-эй Верховно Соведтэ гү, али СССР-эй Президентдэ үгэдэг;

5) СССР-эй Арадай депутадуудай съездын даалгабаряар, СССР-эй Верховно Соведэй, тэрэнэй палатануудай, СССР-эй Президентын, СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын, СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай саг үргэлжын комиссинуудай ба комитедүүдэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, союзна республикануудай гүрэнэй засагай дээдын зургаануудай, СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй, СССР-эй Верховно Сүүдэй, СССР-эй Генеральна прокуророй, СССР-эй Гүрэнэй ахамад арбитрай, ниитын эмхинүүдэй, ниитэ союзна зургаануудай болон СССР-эй Наукануудай академиин дурадхалнуудаар гүрэнэй бусад зургаануудай ба ниитын эмхинүүдэй нормативна хуулита актнуудай, хэрбээ СССР-эй Конституциин ёһоор тэдээндэ прокуророй хиналтын бэелүүлэгдэдэггүй байгаа һаань, СССР-эй Конституцида болон СССР-эй Хуулинуудта тааранги байһан тухай тобшололнуудые үгэдэг».

15) 125-дахи статьягай нэгэдэхи ба хоёрдохи хубинуудые иигэжэ найруулха:

«СССР-эй Арадай депутадуудай съезд ба СССР-эй Верховно Совет тэдэнэй мэдэлдэ байһан гүрэнэй бүхы зургаануудай хойноһоо хиналта бэелүүлдэг.

СССР-эй Верховно Совет болон СССР-эй Президент СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй ажал ябуулгые шэглүүлдэг».

16) 130-дахи статьягай гурбадахи ба дүрбэдэхи хубинуудыень иигэжэ найруулха:

«СССР-эй Министрнүүдэй Совет жэлдээ нэгэ дахинһаа үсөөн бэшээр өөрынгөө хүдэлмэри тухай СССР-эй Верховно Соведэй үмэнэ тоосодог ба өөрынгөө ажал ябуулга тухай СССР-эй Президентдэ ходо-ходо мэдээсэжэ байдаг.

СССР-эй Верховно Совет өөрынгөө үүсхэлээр гү, али СССР-эй Президентын дурадхалаар СССР-эй правительствэда этигэхэеэ болиһон тухайгаа мэдүүлжэ болохо, тиихэдэнь тэрэнь отставкада гараха. Энэ асуудалаар тогтоол СССР-эй Верховно Соведэй гэшүүдэй ниитэ тоогой гурбанай хоёрһоо үсөөн бэшэ дуугаар абтадаг».

17) 131-дэхи статья дотор:

нэгэдэхи хубиинь иигэжэ найруулха:

«СССР-эй Министрнүүдэй Совет ССР Союзай мэдэлдэ байһан гүрэнэй хүтэлбэрилгын бүхы асуудалнуудые шиидхэхэ эрхэтэй, юундэб гэхэдэ, тэдэнь СССР-эй Конституциин ёһоор СССР-эй Арадай депутадуудай съездын, СССР-эй Верховно Соведэй болон СССР-

СССР-эй Верховно Соведэй
1990 оной мартын 14.

«...ЗАЯАЛЖА ТҮРЭҺЭНДӨӨ БАЯСАНАМ»

(Уран һиилүүршэ Баатар Зодбоевой 50 жэлэй ойдо)

ороод байбаб. Тиихэдэ уран зохёолшо Африкан Бальбуров журналай ахамад редактор байжа, залуу үетэнние татадаг, харааха газартань хараадаг, үргэхэ газартань үргэдэгшье һэн. Журналай буряад таһагта Дондок Улзытуев, Александр Жамбалдоржиев гэгшэд хабаадуулагданхай байгаа. Дондогой журналда хүдэлдэг болохоһоо хойшо Баатар Зодбоев харгададаг болоо һэн. Хахасадаггүй хара сүүмхэеэ баринхай, холоһоо энеэбхилэн ерэжэ, гарыешни шангаар бариха.

— Энэмнай,— гэжэ Дондок толгойгоо хинсад гүүлэн, сэгнэжэ үзэнгеэр энеэбхилэн, шог наадаар холин хэлэхэ.— Үнеөхи манай Шэбэртын Шаамбайн эсэгэдэл модошо дархан юм. Бү баһаарай, хажуугаарнь шүлэгшье хатиилжархихадаа болохо байха.

Эгээ тэрэ үедэ, зунай тэнгээр, минии эсэгэ һама хүндэ үбшэндэ нэрбэгдэжэ, хэбтэриин болобо. Дондок бидэ хоёр суудa гараһан арадай аргашан гэлсүүлдэг Галдан Ленхобоевые хэлэжэ, машинаарнь Шэбэртэ ошоо һэмди. Һудалынь барижа, эм залаад, «таба-зургаан хоногой хүн болоо байна даа» гэжэ Дондок бидэ хоёрто Галдан Ленхобоев хэлээ агша һэн. Эсэгээ хүдөө табяад, город ерэхэдэм, Баатар Зодбоев хүүр дээрэнь табиха соёмбо хэжэ үгэхэм гэбэ. Нютагтамнай тиимэ гурим үгы юм гүб даа гэжэ Дондок хорибо. Баатар буляалдаад, голхоронги орхиһон юм. Өөрын хараа бодолтой хүбүүн байна гэжэ ойлгоо бэлэйб.

Би модон дээрэ һиилэһэн һиилүүр-зурагуудтайнь танилсажа эхилхэдээ, Баатар Зодбоевой дабтагдашагүй маяг түхэлые һайшаан өөгшөөһэмби. «Ангуушанай хатар» гэһэн һиилүүр соонь нэгэшье үлүү юумэн үгы. Урдатнай залаатай шобхо малгайтай, годлиёо мэргэлжэ табяад, һуршаяа бариһан хүнгэн солбон хүлтэй ангуушан хатарлан барлана. Урданай агнуушанай абари зан, хүсэл эрмэлзэлынь энэ хүреэ соо хүлэгэй ниидэлгэтэй сасуудхан үгтэнхэй. Баатар урданай агнуушанай ёһо гурим жэншэдгүй мэдэхэ байһанаа эндэ гэршэлээ. Дала шатаажа, агнууриингаа урагшатай урагшагүй харгы хараһан, орон дэлхэй, хада уулаяа тахижа хүндэлһэн хурса нюдэтэй, долёобортоо домтой агнуушанай образ эли бодо гаргагдаа. Амжалта түйлаһан агнуушан «Баро-о, Бара!» гэжэ омогорхол түрэн барладаг, улайта газартаа дэбхэншээн хатардаг заншалтай байгаа бшуу. Энээнние эдир залуу ябаһан Баатарай гүнзэгыгөөр ойлгоһониинь гайхалтай. Энэ зурагынь анха һайшаахадам, Баатар энеэбхилэн, урданай агнууша үбгэдөөр һайса хөөрэлдэжэ, удхыень тодолжо абаһанаа хэлээ һэн.

Хүдөө нютагта түрэһэн, ухибүүн наһаяа дайнай хойтохи хүшэр сагуудта үнгэргэһэн Баатар Зодбоев ниилээдгүй хурсахан нюдөөр хаража, дурасхаалта дүрэ зурагуудые досоогоо үлөөһэн байха. Энээнэйнь гэршэ хүдөөгэй ажабайдалһаа үндэһэлэн абтагдаһан олон тоото композицинууд болоно. «Бухануудай тулалдаан» гэжэ һиилүүр-зурагынь багаһаа үзэһэн юумэнэйнь үрэ дүн болоно. Хүдөө хүн энэ зурагай урда заатагүй зогсожо, бодолгото болохол байха. Адар амбанууд хүлээлдэн тулалдаад, алинииньшье абтахагүйгөөр, газарта зоогдоһон юумэдтэл, һүүлнүүдээ үргөөд тэнсэлшоо. Саагуурнь бүхэнтэһэн хаданууд лэ аһайш гэжэ һайшааһандал үзэгдэнэ. Али нэгэнэйнь диилэбэл, хада хамхаран унашаха хэбэртэй. Иимэл даа, баатарнуудай тулалдаан гэжэ хабаа үзэхөөр. Бодото уран зурааашын хёрхо нюдөөр хаража, досоогоо буйлуулһан композицинь энэл даа!

Эхын энхэрэл, эбилгы зөөлэн зүрхэн тухай тоогүй олон зурагууд зурагдаа юм бээз. Харин Баатар Зодбоев энэ темые өөрынхеэрээ дэлбэлэн харуулжа шадаһан. Эхынгээ түмпэгэрхэн хүхэндэ шуналтайгаар уралаа няашаһан булсагархан хасартай хүбүүхэн. Ямар амтатайб даа, эхын һүмбэй! Ууж а, эдижэ садашагүй! Хүрьһэтэ дэлхэй бата хүлөөр гэшхэн үндыхэ хэрэгтэ эхын лэ һүн нүлөөлдэг; хүсэ тамир үгэдэг бэшэ гү? Ерээдүйн найдалаа, алтан мэтэ үрэеэ эльгэлэн энхэрһэн эхэ! Хүбүүн гартаа сэсэг баринхай. Тиимэ даа, энээхэн сэсэг лэ зурагтань һүр һүлдэ оруулжархина. Эхын нюдэнэй сэсэгы, бадаран һалбарха заяаниинь ха юм. Уран зурааша энэ бодолдо ерэхын түлөө тоогүйхэн эскизүүдые хэжэ, нойргүй һүнинүүдые үнгэргөө гэжэ хэлэлтэгүй ойлгонолди.

Бидэ бэлигтэ уран зураашын мэдээжэ болоһон зурагууд дээрэ тогтобогүйбди. Уран зураг шэнжэлэгшэд, уран зураашад Баатар Зодбоевой дабтагдашагүй өөрын мүр сараатайе хэрбээ эртүүр нүгшөөгүй һаа, Буряадайнгаа зураашадай жасые үргэнөөр баяжуулха байһыень мэдэнэ.

Баатар Гармаевич 1940 оной март һара соо Мухар-Шэбэрэй аймагай Хонхоло нютагта түрэһэн, Оронгын дунда һургуули дүүргээд, 1957 ондо Москвагай Калининай нэрэмжэтэ уран һайханай промышленна училищада ороод, тэрэнээ амжалтатай түгэсхэжэ, түрэл хотоёо бусаһан байна. Уран зураашадай холбоондо тэрэнние дуратайгаар угтан абаа бэлэй. СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүн болоод, хэдэн жэл удаагаар эндэ хүдэлхэдөө, Баатар Зодбоев республикын болон зональна выставкэнүүдтэ хабаадалсажа, нэгэнтэ бэшэ эрхим һайн сэгнэлтэнүүдтэ хүртэһэн байха. Гадна энэ нүхэрнай залуу үетэние хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулдаг байһан юм. Улаан-Үдэ хотын һиилэхэ, зураха дуратайшуулые суглуулжа, мэргэжэл шадабарииень дээшэлүүлдэг һэн. Сэдьхэлэй эрилтээр хүдэлжэ, уян улаан бургааһануудта туһалһыень олохон залуу үеынхид хүндэлэн сэгнэжэ ябадаг.

Уран бэлигтэнэй заримаииинь заатал һаа, нүгөө дүрэтэй гэхэ гү, али бэлигэйнь дээжэ эхир гараһан булагтал гулган байхаяа һанашадаг. Тиимэшүүлэй нэгэн Зодбоев болоно. Эхэ нютагһаа холо Москвада байхадаа, Баатар уянгата шүлэгүүдые урадхуулан гаргаһан байдаг. Бэедээ эрилтэ ехэтэйгээр хүдэлдэг, бэшэһэн шүлэгүүдээ дахин заһан мүлидэг байһаниинь гар бэшэгүүдынь гэршэлжэ үгэнэ. Тэрэнэй поэт байһандань ажаг һэжэг түрэлтэгүй. Бэшэһэн шүлэг бүхэн соонь поэзиин хоморой дуһалхан шүрэтэжэ, нюдыешни һаргаажа, сэдьхэлыешни дайран байна ха юм.

Үрхын сайбар сагаан
утаагаар
Эжы, абын мэнды мэдэһэйб.
Үргэн гэгшээр үүдээ сэлижэ,
Үнэн нүхэрөө гэртээ
урниһайб,—

гэжэ «Хүсэл» гэжэ шүлэг соогоо бэшэнэ. Үгышье һаа, тала тухай шүлэг соогоо иигэжэ уянгална:

Зургаан үнгын һолонго дор
Зурыһаар хотирнош
харгымни.
Зурааша һонирхуу хүбүүгээ
Зулгыханаар угтанаш,
таламни.
Хангал үнэрөөр һэбшээлэн,
Харахан толгойем эльбэнэш.
Хүгжэм дуундаш ээлэгдэн,
Хамтаран шамтай
нэгэдэнэм...

Уран зохёолой һургуули гараагүй, түрэлхиин бэлиг шадабариингаа хүсөөр шүлэгүүдээ бүтээдэг байһаниинь эли мэдэрэгдэнэ.

Баатар Зодбоев арадай аман зохёолдо, илангаяа дуунда арагагүй дуратай һэн гэжэ мэдэнэб. Ганса буряад бэшэ, мүн монгол дуунуудые олоор мэдэдэг, аялга һайханаар дуулажа шададаг һэн. Тиимэһээ бэшэһэн шүлэгүүдыньшье дуундал адли нугархай уян байдаг.

Нэгэтэ Сагаа һараар Дондок Улзытуевтэй гурбуулан һуубабди. Тиихэ үедэ Сагаа һараар бэе бэедээ айлшалалсаад лэ, дуу дуулан зугаалаад лэ тарадаг һаабзабди. Баатар Дондок хоёр «Дэмбээ» наадаба. Би монголой энэ наада мэдэхэгүй байгааб. Тэдэмни Москвада байхадаа һураһан, монгол нүхэдөөрөө «дэмбээ» наадажа һураһан байгаа. Юрэдөө, хэн хэниинь бэе бэедээ өө мөөгөө үгтэхэгүй, дуу хаялсаан соо арбан хурганай ёдолзоон гараатайл байба. Тиигэжэ тэдэнэр орой һүни болотор дэмбээдээ бэлэй. Энээн дээрэ тусхайлан юундэ тогтонобши гэхэдэ, арадай ёһо заншал мэдэхэ гээшэ үнэтэй хэрэг гэжэ ойлгоо һэм.

Баатар Гармаевич Зодбоев тэнгэриин мүшэндэл ялас гээд үнгэрһэн богонихон наһан соогоо үетэн нүхэдтөө, буряад зондоо дурсуулан һанагдаха мүр сараа үлөөжэ шадаа. Хэрбээ энэ нүхэр таби хүрэтэрөө мэндэ ябаһан байгаа һаа, ганса зурагуудые бэшэ шүлэгэй номуудые арад түмэндөө бэлэглэхэ байһан байгаа гэжэ сэдьхэлһээ хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

Ц-Д. ХАМАЕВ,
уран зохёолшо.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Баатар Зодбоевой модон дээрэхи һиилүүрнүүдһээ: 1. Бухануудай мүргэлдөөн. 2. Хатар.

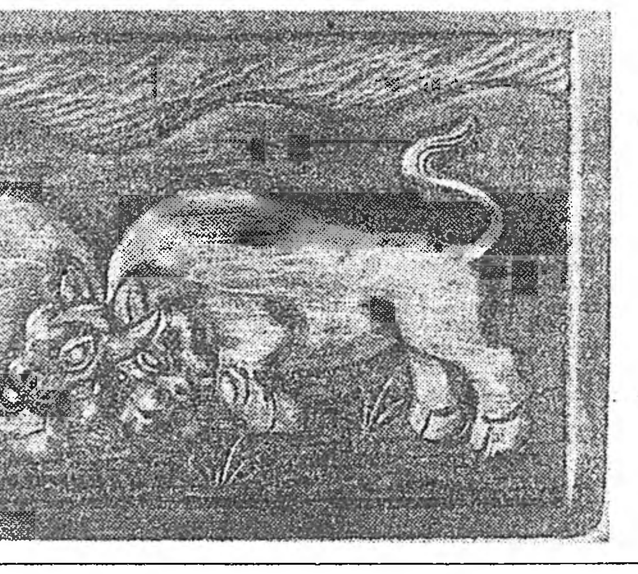

Баатар ЗОДБОЕВ

Хүрин шарайта хони гансам, миһэлзыш!
Аяар тэрэ Хатан добын зуһалангаар
Хотошо нохой һаб-һобхон хусана.
Аажам нугаһаа аляа һалхин үлеэжэ,
Хангал моридой хонхын абяан дуулдана.
Хуушан гэрэй сонхын гэрэл бүрыгөөд,
Хонишон үбгэн тамхяа татан ханяана.
Хотоной арын хашаа хорёо соохоно
Хонид һажан, нойрмог дундаа ниралана.

* * *

Үбэрэй булагай нааханууp
Унайн утаан хүльбэрнэ.
Урда бэсын басагадууд
Уняар табяа гээшэл ха.
Аргалай уняар шэмээгүй.
Аргааханаар ууяна.
Амараг гансам шагнаархан,
Агтын түбэрөө хүлеэнэ.
Элдин Оронго хэбэртэй
Электрын галаар яларна.
Сэлмэг һарын толон доро
Сэлгээн талам дүүрэнэ.
Хотогор нуга һэмээхэн
Һэрюухэнээр амилна.
Хониной модон байрэнууд
Холоһоо харлан барайна.
Налгай гансам угтажа,
Намаяа гэртээ оруулна.
Ногоон сайгаа аягалжа,
Нютаг һониноо хөөрэнэ.

* * *

Туяагаараа гайхуулһан һара
шэнги,
Түхэреэн һаруул шарайеш
һананаб.
Тунгалагаараа гайхуулһан
уһан шэнги,
Тэнюухэн номгон
сэдьхэлыш һананаб.
Үдэөрөө гайхуулһан тугас
шэнги,
Үһэндөө аржагар шанхатай
һэнши.
Үнгөөрөө гайхуулһан сэсэг
шэнги,
Уянхан магнал сээжэтэй
һэнши.
Торгон харахан һаншаг
гээгээрээш
Талын һалхин наададаг
бэлэйл.
Татаһан дуунайш урихан
аялгы
Тайгын сууряан дабтадаг
бэлэйл.

* * *

Найган, найган хиисээшэ
Нарихан бором хурдан гү!
Нарһатын оройгоор
ниидээшэ
Нашан шубуун хурдан гү!
Наахануураа нугарһан
Намаатын харгы ута гү!
Найматайһаа намнаһан
Номнолой харгы ута гү!

* * *

Алтан уулы бүрхөөһэн
Адуу малаа манадаг һайб.
Алаг зүрхым буляаһан
Амараг шамдаа бусадаг
һайб.
Уулын үндэры ээлһэн
Эдир бүргэды харадаг
һайб.
Уймар багадам бүүбэйлһэн
Оронгоороо ябадаг һайб.

* * *

Шагналши, инагни,
шэмээгүй,
Сэлгеэн гэшэнь һүнини:
Шаяанашьегүй,
найганашьегүй
Сэлэнгын мүнгэн шугы.
Мүшэн жэжэхэн хашарһан
Модоной мүшэр дээгүүр,
Шиниим заха дээгүүр
Сэнтэнэ, толотоно, ялагашан.
Шарайшни тэдэнэй дунда
Сахюур сагаахан, арюухан.
Шугын саһан дээгүүр
Суглуулаеы «мүшэдые»
хоюулан.
Шэнэхэн гэртээ асаржа,
Саһанай мүшэдые
сасахабди.
Сагаа һарын үглөөгүүр
Мүнгэн хүгжэм шагнахабди.

* * *

Ушарсан гансам
Оройтобо гү, али ялайб!
Уулзаха болзороо
Оронгын эрьедэ хүлеэнэм.
Мүнхэ уула
Мүндэрэй үүлээр нюураа
угаана,
Мүнгэн һарашье дуугай
Мүшэдэй дунда бэһал
хүлеэнэ.

* * *

Сэсэглиг Москвагаар
бороолоод,
Сэдьхэлдэм гуниг
түрүүлбэ.
Сэлэнгын эргээр
һуурижаһан
Сэнхирхэн нютагаа
дурсанам.
Сэлмэг хоёр нюдыем
Сэнтэй манан бүрхөөбэ,
Шинниингээ намдаа
бэлдэһэн
Сэгээгээ уугаад һууһаншуу.

* * *

Зургаатайхан байгааб,
зугаатай.
Зуһалангай тооноор
хараад.
Түмэн мүшэдые тоолоном.
Зурагад гээд нэгэ мүшэн
унашаба.
Нэгэ тоо хорооогоод,
Үшөөл саашань тоолоном.

* * *

Номгон сэнхир таламни,
Намо һаадагай орон һэн.
Шэрүүн буурал үбгэдэй
Шуһаа үргэһэн нютаг һэн.

* * *

Түлиһэн галайм гуламта
Түмэн жэлдэ носог лэ!
Түбшэн хайрата нүхэрни
Түлеэ нэмэжэ һэргээг лэ!
Тайбанхан талаарни манан
һолжоржо,
Табхарай оройдо үүлэнтэй
ниипэбэ.
Танилхан басагаяа золгоһон
хүбүүндэл,
Тэбэриндэн саашаа
ниидэн дэгдэбэ.

ӨӨРСЭ БУРЯАД ШЭНЖЭТЭЙ

Баатар Зодбоев 60—70 онуудаар урган гараһан уран зураашадаймнай нэгэн болоно. Энэ бэлигтэ нүхэрөө һайн мэдэнэб. Хүн талаараа ш Баатар эрхим нүхэдэй нэгэн байгаа. Юрэдөө, тэрэнэй уйдажа гашуудажа байхые хараагүйб. Хододоо хүхюун, урин налгай зантай, яагаал һаа нүхэдтөө туһа хүргэхэб гэжэ сэдьхэжэ ябадаг һэн. Тиимэһээ нүхэдыньшье тэрэнние эльгэлэн хүндэлдэг, залуугаар наһа бараһаншье һаань, мүнөө болотор гэрэлтэ дурасхаал болгон һанажа ябадаг лэ. Теэд Баатар шэнги бэлиг түгэс, һайн һайхан зантай хүн яагаад мартагдаба гээшэб!

Манай искусствада дуратайшуул Баатар Зодбоевой жэгдэ тааруу, тэгшэ зохидхон, уянгаар халиһан графика болон модон дээрэ һиилэһэн зурагуудыень выставкын зал соо һонирхон, һайшаан нилээдгүй хараһан байха. Тэрэ хэһэн ажалдаа эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг, ямар нэгэн зурагаа хүсэндэнь хүргэнгүй, дүүргэнгүй орхидоггүй һэн. Эгээл тиимэһээ графика болон модон дээрэ һиилэһэн, һиилүүрнүүдынь хүнэй сэдьхэл зүрхэндэ бүхөөр хадуугдадаг байна. Бүтээһэн зурагуудынь тон буряад шэнжэтэй, өөрсэ байһаараа илгардаг. Ямаршье зурагуудыень абажа харахада, хэзээдэшье ондоо хүнэйхитэй худхаха, һэлгэхэгүйш. Баатарай хэһэн бүтээл гэжэ хүрэ хүрэһөөр ойлгохоор. Баатар урданай буряад модон һиилүүршэдэй маяг түхэлые абажа, өөрын онсо бодол оруулдаг байһан байна. Энээнние яажа һайшаангүй байжа болобо гээшэб! Тон энэ талань тэрэнэй бэлиг шадабарние хурсадхажа үгэнэ ха юм.

Буряад уран зураашадаймнай модон дээрэ һиилүүр хэхэ түрүүшын бэрхэшүүлэй нэгэн — Баатар Гармаевич байһан гэжэ баталан хэлэхэ дуран хүрэнэ.

Зурагуудайнь композици түгэс, харагшадай нюдэ баясаама, маяг түхэлөө олонги байдагаараа илгардаг.

Юрэдөө, Баатар Зодбоевой зурагууд имагтал арадай гүн байдалые һайса мэдэхэ хүнэй хэһэн хүдэлмэри гэжэ хэлэжэ үгэнэ. Теэд ямаршье бодото уран зурааша өөрынгөө түрэлхи арадай соёлые үргэнөөр ойлгожо абаагүй һаа, гайхама һаруул, үнэншэмэ зүб образ хэзээдэшье гаргажа шадахагүй ха юм даа. Баатар бүри бага наһанһаа арадайнгаа аман зохёолые гүнзэгыгөөр шудалһан, шэнжэлһэн, зурагуудтаа али нэгэн талыень шадамараар хэрэглэжэ шададаг байгаа юм.

Баатар Зодбоев ганса зурагуудые зурадаг бэшэ, шүлэгүүдые дуратайгаар бэшэдэг байһан гэжэ бидэ, нүхэдынь мэдэнэбди. Бэеэ һайрхаха дурагүй, даруу тула шүлэгүүдээ хүрэһөөр уншаад орхидоггүй һэн. Гэбэшье гоёор дуу дуулаха ехэ дуратай хүн байгаа.

Мүнөө бидэ Баатар Зодбоевой 50 жэлэйнь ойе тэмдэглэжэ байнабди. Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ музейдэ тэрэнэй бүтээлнүүд табигдаа. Уран зурагта дуратайшуул энэ бэлигтэ нүхэрэйнгөө выставкэ дахин ошожо хараха аргатай.

Баатар Гармаевич Зодбоевой уран бүтээлнүүд арад зоноо удаан хужарлуулан, баясуулан байха гэжэ бата найдагдана.

В. БАЗАРОВ,
СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүн.

ХИЛЫН саанаһаа · ТАСС · АПН ·

ХУБИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН АША ТУҺАДА

ТОКИО. Хубилган шэнэдхэлгые урагшань дабшуулхын тула Президентын хүсэтэ засаг тогтоохо гол бодолдо үндэһэлэн, Советскэ Союзда Президентын засагай институт тогтоогдобо гэжэ Японой гадаадын хэрэгүүдэй министр Таро Накаямын мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Энэ хадаа политическа хубилалтануудай хэрэгтэ совет арадай шэлэһэн шухала зам болоно гэжэ Японой правительство тоолоно.

Түрүүшын совет Президент М. С. Горбачевой хүтэлбэри доро тогтоогдоһон Президентын засагай шэнэ институт СССР-тэ бии байгаа экономическа бэрхэшээл түбэгүүдые, нацинууд хоорондын харилсаанай асуудалнуудые шиидхэхэ, хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлгын аша туһада байгуулагдаха юм гэжэ ороной правительство үнэн зүрхэнһөө найдуулна.

ПАРИЖ. Октябриин революциһаа хойшо СССР-тэ Президентын засаг захирһаанние тогтоолго хадаа Советскэ Союзай политическа байгуулалтада болоһон эгээл ехэ, шухала, залан сэхэ хубилалта болоно гэжэ «Монд» газетэ бэшэнэ. Парти бэшэ, харин гүрэнэй толгойлогшо гүрэнэй засаг абаба гэжэ «Круа» газетэ тэмдэглэнэ. Президентын байгуулалтада оролго хуули ёһото гүрэнние байгуулха талаар Советскэ Союзай хүгжэлтые батална. Совет гүрэнэй толгойлогшо урдандаа тэрээндэ бии байгшагүй ехэ засагтай болобо. Түрүүшын проекттэй жэшэбэл, СССР-эй арадай депутадууд тэрэнэй засагые заримтэды хаһаһан байна гэжэ «Эко» газетэ батална. Зүгөөр шухала хэрэгтэй болоод байгаа һаань, Президент бушуу түргэнөөр, шиидхэхы ёһоор ажалаа ябуулжа шадаха байна гэжэ газетэ тоолоно.

ЛОНДОН. Партийна аппарадай гарта байһан бодото засагай бэелүүлэгдэжэ эхилһые, дулдыданги бэшэ ба нүлөө ехэтэй парламентын хиналтада табигдаһые СССР-эй Президентын тушаалые тогтоохо тухай СССР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ съездын шиидхэбэринүүд гэршэлбэ гэжэ Ай-ти-эн гэдэг телекомпани тэмдэглэнэ. Би-би-си гэдэг телекомпаниин дамжуулһанай ёһоор, орон доторoo тогтууритай байдал тогтоохын аша туһада съезд дээрэ СССР-эй түрүүшын Президентые һунгаха гэһэн депутадуудай шиидхэбэри абтаһан байгаа.

ВАШИНГТОН. «Совет конгресс гүйсэдхэхэ Президентын засагай хүсэтэ институт байгуулаа, мүн олон партиһаа бүридэдэг демократическа байгуулалтын, сүлөөтэ дэлгүүрэй экономико байгуулхын тула үндэһэ һуури табиха талаар шэглүүлэгдэһэн үргэн ехэ хубилалтануудые хээ,— гэжэ «Вашингтон пост» газетэ бэшэнэ.— 1917 ондо болоһон большевигүүдэй революциһаа хойшо СССР-эй политическа ба экономическа байгуулалтада болоһон эгээл шухала хубилалтанууд болоно.

Мүнөөдэр — Худалдаа наймаанай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, гэр байрын-коммунальна ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр

Селенгинск тосхоной тэг дунда «Галантерея» гэжэ магазин оршодог юм. Тус магазинай коллектив үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүдээр нэгэдэл соогоо түрүү һуури эзэлһэн байгаа. Байгша оной январь һарын түсэбһөө гадуур, жэшээлхэдэ, 5600 түхэригэй эд бараа худалдагдаа һэн.

Гэр соо хэрэгтэй электроприборнууд, парфюмери болон гарай бэлэгэй зүйлнүүд тус магазин соо хододоо байдаг. Юундэб гэхэдэ, худалдаанда гүйсэтэй эд барaae Е. Т. Переалова алаабхидаа хододоо байлгаха гэжэ оролдодог.

Наймаалагшад зоной һонирхоһон асуудалнуудта зохидоор харюусажа, эд бараагаа дурадхажа шадаха ёһотойл. Эгээл иимэ бэрхэ наймаалагшад эндэ ажаллана. Т. Г. Попова, В. И. Власова болон бусад энэ тоодо оролсоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: магазинай наймаалагша комсомолка Л. Селина.
М. СУТУРИНАЙ фототекст.

АМАРАНГАА, УУЛЗАНГАА

Улаан-Үдын столовонуудай 1-дэхи трестын хүтэлбэри ниитын эдеэ хоолой газарнуудые ехээр олошоруулаашьегүй һаа, зонние хангалгын талаар шанарыень һайжаруулхые оролдоно. Жэшээлхэдэ, Свободын үйлсэдэ бууза хэдэг бишыхан столово бии һэн. Хотымнай зон тэрэнние таксистнууд болон жолоошодой ябууд ороод эдеэлдэг газар гэжэ хэлсэдэг бэлэй. Тэрэл газарнай һара тухай урда тээ шэнэ байрадаа (углуу тойроод гарахада) нүүжэ ороод, «Амаралта» гэжэ нэрэтэй кафе болгогдоод байна.

Хэрбээ түрүүшынь байрэ соо хүнүүд байжа хоол баридаг һаа, мүнөө налайжа һууха аргатай болонхой. Зал соонь нэгэ доро табяад хүн һуудаг юм. Түрүүн тэндэ миил 6 хүн нэгэ халаанда хүдэлдэг һэн. Харин мүнөө 22 хүн хоёр халаанда ажаллана.

Тус кафе нэгэ онсо шэнжэтэй. Ушарынь гэхэдэ, эндэ саг үргэлжэ пивэ худалдагдана. Тиихэдээ комплексноор наймаалагдадаг юм.

Тус кафедэ олон хүнэй хүдэлдэг болоһон ушар үйлэдбэриинь талмайн үргэдэһэнһөө эхитэй. Коллектив ехэ болоо хадаа олон янзын блюдэ, шанаһан, шараһан, бариһан эдеэ хоол бэлдэхэ аргатай болоо бшуу. Эндэ кондитерскэ элдэб зүйл хэгдэжэ, олондо наймаалагдана. Һарадаа 600—800 түхэригэй өөһэдынь бүтээһэн продукци худалдагдана.

Кафегэй хүдэлмэрилэгшэдэй хүдэлмэриинь эрхэ байдал ехэл һайн болоо даа. Эхэнэрнүүдэй амарха, бэеэ һэргээхэ булан бии, душ хүдэлнэ, эдеэ хоолой склад байна.

Нёдондонойнгоо даабари дүүргэһэн коллектив шэнэ жэлдэшье габшагайгаар ажаллажа эхилбэ. Хүдэлмэрилэгшэдтэйнь хөөрэлдэхэдэ, яһала урма баяртайнууд:

«Мэргэжэлээрээ аттестаци гараһанай һүүлээр салин хүпһэмнай 25—30 процент нэмээ», — гэжэ мэдээсэнэ.

Тиигэбэшье ямаршье коллективтэл адли, эдээндэшье шиидхэхэ асуудалнууд гарана. Хүнүүдэй хубсаһаяа тайлажа үлгэхэ газар; мүн туалет һаяын сагта бии болгохо хэрэгтэй. Кафегэйнгээ хорёо соо хабартаа газарынь элдээд, юу хээ тарихашье гээд һанаашархана.

* * *

«УУЛЗАЛГА» Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсэдэ нёдондо нээгдэһэн кафе иимэ һайханаар нэрлэгдэһэн юм. Харин мүнөө тэрэнь «Дессертнэ баар» болгогдоод, элдэб янзын мороженo, халуун кофе гэхэ мэтые дурадхадаг газар болонхой. Эндэ ороод һуужа байхада, аятай хүгжэм зэдэлнэ, оршон тойрониинь онсо зохид, тиимэһээ уулзагшадай сэдьхэлдэ һайшаагдана янзатай.

* * *

КУЙБЫШЕВАЙ нэрэмжэтэ үйлсэдэхи 10-дахи столово пельмень хэдэг шэглэлтэй болгогдоо. Хүйтэн уларилтай Сибириин хотонуудай нэгэн болохо Улаан-Үдэдэмнай халуун пельменьтэй газар заатагүй байхаар юм ааб даа. Урдань Кировэй болон Сталинай нэрэмжэтэ үйлсэнүүдэй бэлшэр дээрэ пельменнэ байдаг байхадаа, хүдөөһөө ерэһэн зондо эргагүй аятай бэлэй.

Столовын коллектив тусхай шэглэлтэй боломсоороо, эндэ орожо эдеэлдэг зоной конференци үнгэргөө һэн. Тэндэ байһан хүнүүд пельменнын нээгдэһэн ушарые халуунаар дэмжэһэн байна.

Зүгөөр эндэ гансал пельмень байдаг бэшэ.

В. ТОКТОХОЕВА.

ҮНЭМШЭЛГЫН ГРАМОТАНУУДЫЕ БАРЮУЛБА

НЬЮ-ЙОРК. Чилиһээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг шэнэ түлөөлэгшэ Хуан Сомавиа ООН-ой Генеральна секретарь Хавьер Перес де Куэльяртэ үнэмшэлгын грамотануудые барюулба.

Аяар 16 жэлэй үнгэрһэнэй һүүлээр Чилиин демократи Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида дахинаа бусаба гэжэ Х. Сомавиа эндэ тараагдаһан мэдүүлгэ соогоо хэлэнэ.

МНРП-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ ДҮҮРЭБЭ

УЛААН-БААТАР. Хубилган шэнэдхэлгын хэрэгэй аша туһада Монголой Арадай-революционно парти арад зоной үндэһэн аша туһын түлөө, ороноо шэнэдхэхын түлөө ниитын бүхы хүсэнүүдтэй үгээ ойлголсоһоной үндэһөөр харилсаа тогтоохоор бэлэн байһанаа мэдүүлнэ гэжэ МНРП-гэй ЦК-гай эндэ дүүрэһэн Пленумэй тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Орон дотор тохёолдоһон политическэ байдалые тэрэ буруушаагаа, орёо хүндэ байдалһаа гараха харгы замуудые хараалаа, ороной хүсэндөө байһан Үндэһэн Хуули соохи «Общество болон гүрэн доторхи хүтэлбэрилхы, шэглүүлхы хүсэн тухай» дүримһөө партиин арсаха тухай дурадхалтайгаар МНРП-гэй ЦК-гай Пленум МНР-эй Арадай Ехэ Хуралда хандаба. Партийна ба гүрэнэй журамые хазагайруулһанайнь, кадрова политика эбдэһэнэйнь, парти болон арадта хохидол ушаруулһанайнь түлөө парти болон гүрэнэй урдын хүтэлбэрилэгшэ Ю. Цеденбалые МНРП-гэй зэргэнүүдһээ гаргаха тухай шиидхэбэри Пленумдэ хабаадагшад мүн лэ баталан абаа.

Пленум дээрэ үнэн сэхэ хөөрэлдөөн боложо, хүндэ хүшэр байдалһаа ороноо гаргаха замай, эхин табигдаба гэжэ Пленум дээрэ МНРП-гэй ЦК-гай шэнэ Генеральна секретаряар һунгагдаһан Г. Очирбат мартын 15-да эндэ үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ тэмдэглэбэ.

КПСС болон Советскэ Союзтай али бүхы харилсаа холбоогоо бэхижүүлхые МНРП-гэй шэнэ хүтэлбэрилэгшэд хүсэжэ байна гэжэ МНРП-гэй хүтэлбэрилэгшэ хэлээ. Манай партинуудай, оронуудай хоорондохи хани барисаае, харилсаа холбоое али бүхы талаарнь бэхижүүлхэбди гэжэ Г. Очирбат хэлээ.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

ХЯАГТАҺАА АБТАБА:

«РОМАШКА» — ҺУРГУУЛИИН КООПЕРАТИВ

Хираанай-Адагай дунда һургуулида «Ромашка» нэрэтэй кооператив эмхидхэгдэбэ. Тэрэ кооперативай түрүүлэгшээр Н. П.Третьякова хүдэлнэ. Һургуулиингаа столово соо үхибүүд торт, пирожки, бүүлхэ барижа, үетэндөө худалдана. «Ромашка» кооперативай жасада түрүүшын зуугаад түхэриг мүнгэн .сугларба.

ШЭНЭ ГЭРЭЙ ЭЗЭД

Хяагтын хотын дэргэдэхи Слобода тосхондо богонихон саг соо 60 байратай, хүсэд болбосон түхэлтэй болгогдоһон шэнэ гэр ашаглалгада үгтэбэ. Олонхи байрануудынь городой гадар хубсаһанай фабрикын хүдэлмэрилэгшэдтэ үгтөө. Юуб гэхэдэ, тус фабрикын 15 хүдэлмэришэд барилгын колоннын уран гартантай тус байра хамһалсажа, бодхоолсоһон юм.

Сэрэгшэн - интернационалист 9-дэхи СПТУ-гай үйлэдбэриин мастер Ю. Колодиндо баһал шэнэ гэрэй түлхюур барюулагдаба.

КОНКУРСДО ИЛАБА

Район соо соносхогдоһон «Хубилган шэнэдхэлгэ — Октябриин үзэл сурталай үргэлжэлэл» гэһэн темээр сочинени бэшэхэ конкурсдо Хяагтын медицинскэ училищиин һурагша Марина Долгова илажа гараба. Удаадахи һууринуудые Хяагтын дунда һургуулиин һурагша Ольга Хлебникова, Хяагтын-Адагай һургуулиин һурагша Ольга Черноусова гэгшэд эзэлбэ. Тэдэнэртэ ВЛКСМ-эй райкомой шангууд ба Монгол һайхан ороноор аяншалха путёвконууд барюулагдаба,

ЗОХЁОХЫ АЖАЛДАА ЭДЭБХИТЭЙ

Хираанай-Адагай дунда һургуулида хирэ-хирэ болоод лэ элдэб зурагуудай ба плакадуудай конкурснууд, үнгэргэгдэжэ байдаг. Һаяар эндэ модон дээрэ һиилэжэ хэгдэһэн зүйлнүүдэй ба зурагуудай выставкэ үнгэргэгдэхээр хараалагдана. Үхибүүдэй зохёохы ажалай бэлиг шадабари нэмээхын, гүнзэгырүүлхын талаар тус һургуули ехэ ажал ябуулдаг гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Илангаяа уран зурагай багша Т. С. Неудовагай ажалые онсолмоор. Гадна эндэ «Эдир уран зурааша», «Плакат бүтээлгэ», «Байгаали ба бидэ» болон нэхэлгын кружогууд бии. Тус һургуулиинхид һаяар Хяагтын ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг комбинадай дүй дүршэлтэй мастер Р. Д. Казаковае урижа, һургуулида ателье нээхээр хараална.

ШЭНЭ ТИР

Хяагтын-Адаг һууринда дунда һургуулиин дэргэдэ шэнэ тир баригдаба. Һургуулиин ахалагша классай үхибүүд «Пограничный» совхозой залуу хүдэлмэришэд эндэ дуратайгаар ерэжэ хёрхо мэргэнээр буудажа һуранад.

Хяагтын-Адагай нютагай совет энэ тирэй «хүл» дээрээ гаралгада ехэ туһалаа. Тэдэнэр залуу һунгагшадай захил дүүргэжэ 2 мянган түхэриг мүнгэ дамжуулһан байха юм.

Энэмнай район соо ойрдоол гурбадахи тир болоно.

Е. СУРМАЧ.

ЮРИЙ ИРДЫНЕЕВЭЙ ТООСООТО КОНЦЕРТ

Буряадай Композиторнуудай холбооной байгуулагдаһаар 50 жэл байгша ондо гүйсэхэ юм. Энэ ойе угтуулан Композиторнуудай холбоон элдэб хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэхээр хараалаһхай. Тэдэнэй ёһоор, композиторнуудай зохёохы ажалай тоосоото концертнүүд үнгэргэгдэжэ эхилбэ.

Һаяхан оперо, баледэй театрай ордон соо Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша композитор Ю. И. Ирдынеевэй зохёохы ажалай тоосоото концерт болобо. Тэрээндэ дурсагдагша театрай артистнууд эдэбхитэйгээр хабаадаба. Нэрлэбэл, СССР-эй арадай артист Дугаржаб Дашиев, республикын арадай артистнууд Ольга Аюрова, Болот Бороев, Вячеслав Бальжинимаев, артистка Галина Маланова гэгшэд тус тустаа хэдэн дуу дуулаа һэн. Тиихэдэ республикын габьяата артистка Хажидма Аюржанаева дуулаһан байна. Энээнһээ гадна Монгол оронһоо уригдаһан дирижёр Чойсурэнгийн Жамсаранжав, дуушан Дэмбэрэлийн Жаргалсайхан гэгшэд энэ концертдэ хабаадалсажа, тэрэниие шэмэглээ, сугларагшадые урмашуулаа гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

МНР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Ч. Жамсаранжав иигэжэ хөөрэбэ:

— Бидэ Буряадай композиторнуудай урилгаар ерээбди. Юуб гэхэдэ, Буряадай болон манай ороной оперо, баледэй театрнуудай хоорондо үни сагһаа хойшо бата харилсаа холбоон байгуулагданхай юм. Хамта хэлсэһэнэй ёһоор, жэл бүхэндэ бэе бэедээ ябалсадаг, дүй дүршэлөөрөө хубаалдадаг гээшэбди. Эндэхи театрай оркестртэй үгээ гансата ойлголсоһондоо ехэтэ баясанаб. Тэдэнэр бэлиг шадабаритай хүгжэмшэд гэхэ байнаб.

Тиихэдэ МНР-эй арадай артист Д. Жаргалсайхантай уулзахадамни:

— Буряад орондо түрүүшынхиеэ 1958 ондо арбан юһэтэйдөө ерээ һэм. Тиихэдээ танай габьяата дуушад Бадма Балдаков, Лхасаран Линховоин гэгшэдтэй дүтөөр танилсаа бэлэйб. Минии дуулахада, эдэ нүхэд туһатай заабари олоор үгэдэг һэн. Мүнөө үеын буряад дуушад баһал бэлиг ехэтэй гэхэ байнаб. Бэрхэ олон дуушадай бии хадань, манай тэндэ танай хотые «Милан-Үдэ» гэлсэдэг юм. Тайлбарилхада, Италиин Милан хотодо суута «Ла Скала» театр бии гүб даа.

Д. ДАМБАЕВ.

«НАРАН-ХАДЫН» АМЖАЛТА

СССР-эй Арадай ажахын туйлалтануудые харуулһан Бүхэсоюзна выставкын залнуудай нэгэн соо Россин Федерациин олон яһатанай фольклорно ансамбльнууд өөрынгөө бэлиг шадабаритай ниислэл хотынгоо хүн зониие ба айлшадые танилсуулдаг заншалтай юм.

Хойто зүгэй, Ураал ба Сибириин арадуудай фольклорно коллективүүдэй удаа, Алас-Дурна зүгтэхи арадуудай фольклорой һайндэр болобо.

Хориин районой «Наран хада» гэһэн арадай фольклорно ансамбль Буряадай республикые түлөөлһэн байгаа. Тэрэ ансамблиин уран һайханай хүтэлбэрилэгшөөр Сэсэг Цыбикова ажалладаг юм. Түрүүшынхиеэ Москва хото ерэһэн Хориин ансамбль «Наадан дээрээ» гэһэн зужэглэмэл концерт наада харуулаа. Эдэнэр урданай дуу, хатар, шог наада, ёохор, ёһо заншалнуудые үнэншэмэ тодоор тобойлгон харуулжа шадаһан байха.

«Наран хада» ансамбль олон тоото харалгануудай, конкурснуудай, фестивальнуудай лауреат, дипломант болоһон юм. Тус коллектив Москвагай хүн зоной магтаалда хүртэхэһөө гадна СССР-эй ВДНХ-гай дирекциин Дипломдо хүртэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Наран хада» Москвада.

В. БЕЛЯКОВ,
РСФСР-эй Театральна ажал ябуулагшадай холбооной гэшүүн.

ҮЙЛЭДБЭРИДЭ ТУҺАЛНА

Улаан-Үдын авиационно нэгэдэлэй социально-хүгжэлтын таһагай үүсхэлээр социально-ухаан бодолой хэрэг ябуулха харилсаанай хэмжээ ябуулга үнгэргэгдэбэ. Залуу мэргэжэлтэдэй конкурсдо илажа гараһан, үйлэдбэриин зургаан хүтэлбэрилэгшэд эндэ хабаадаба. Залуу хүтэлбэрилэгшэдэй инженерно эрдэм мэдэсэнь яһала һайншье һаа, ажалшадтай харилсаа холбоо тогтоохо шадабаригүй гэжэ элирээ.

Залуу хүтэлбэрилэгшэд элдэбын рольнуудта «наадаба». Жэшээнь, хэн нэгэнэйнгээ хүтэлбэрилэгшэ болоо һаань, нүгөөдүүлынь юрын хүдэлмэришэд болодог байгаа. Энэ «Нааданиинь» видеоплёнко дээрэ буулгагдаа. Удаань плёнкоёо хаража, бэе бэеэ шүүмжэлдэг, болонхой байгаа һаань тэмдэглэдэг. Һүүлээрнь ажалдань таараха онол арга шэлэгдэн абтадаг байха юм.

Залуу хүтэлбэрилэгшэд иимэ хэмжээ ябуулгын аша туһатай байһые мэдэрээ һэн. Тэдэнэр өөрынгөө зан абариие һайн мэдэдэг болохоһоо гадна хүшэр хүндэ байдалһаа яажа гарахаб, хүдэлмэришэдтэй харилсаа холбоо яажа тогтоохоб, хайшан гээ һаа зоной дунда харилсаатай болохоб гэжэ һайн ойлгожо абаба ха юм.

Г. ЕЛИСЕЕВА.

УРДАНАЙ ХҮГЖЭМ

Байгша оной мартын 18-да Политическэ гэгээрэлэй байшан соо Киевэй камерна оркестрэй концерт болохо юм. Тиимэһээ хэдэн үгөөр энэ коллективэй зохёохы зам тухай уншагшадта дуулгаха хүсэлтэйб.

Энэ оркестрые уласхоорондын конкурснуудай лауреат, УССР-эй габьяата артист Аркадий Винокуров хүтэлбэрилдэг гэжэ нэн түрүүн дуулгахамни. Энэ оркестрые, А. Шараев эмхидхэжэ, олон жэлдэ хүтэлбэрилэгшэнь байһан юм. Үнгэрһэн зуун жэлнүүдтэ зохёогдоһон хүгжэм һүүлэй үедэ олоной анхарал татадаг болоно байнхай. Тиимэһээ классическа хүгжэм гүйсэдхэдэг, коллективүүд олондо мэдээжэ болоно эхилээ. Тэдэнэй нэгэн хадаа манай айлшан — Киевэй камерна оркестр болоно. Уласхоорондын олон фестивальда энэ коллектив совет искусствын түлөөлэгшэд боложо, бэлиг шадабарияа харуулһан байха. Жэшээлбэл, Болгарида, Польшодо, Румынида, мүн «Прагын хабар» мэтын олондо мэдээжэ болоһон камерна хүгжэмэй фестивальнууд болоно.

Оркестрэй репертуарта манай ороной ба дэлхэйн хүгжэмэй классикын зохёолнууд оруулагданхай юм. И.-С. Бахай «Искусство фуги», «Музыкальное приношение», «Бранденбургские концерты» гэжэ зохёолнуудые Киев хотодо оркестр түрүүшынхиеэ гүйсэдхэһэн байна. Мүн Г. Генделиин, А. Вивальдиин, И. Гайднай, В.-А. Моцартын, Ф. Шубертын, С. Свиридовэй зохёолнуудай энэ коллективэй гүйсэдхэхыень шагнажа боломоор.

Гадна XVI—XVIII зуун жэлнүүдтэ ажаһууһан хүгжэмшэдэй олон зохёолнуудые оркестр һэргээжэ шадаа.

Киевэй камерна оркестрэй концертдэ ерэжэ, харагшад энэ коллективэй бэлиг шадабариие сэгнэжэ, һайхан хүгжэм шагнажа баясаха байха.

Н. ЕГЕРЬ.

МВД-һээ МЭДЭЭСЭНЭ

Республика дотор һүүлэй үедэ 198 гэмтэ ябуулга хэгдэбэ. Тэдэнэй тоодо 5 хүн алуулһан, 26-ниинь хүндөөр гэмтэһэн байха юм. Тиихэдэ 1 эхэнэрые хүсөөр эдлэһэн, 13 ушарта хүндэ доболжо, юумыень буляаһан, 19 дахин хулиган аашa гаргагдаа. Мүн гүрэнэй, ниитын зөөри хулгайлһан 27, үмсын зөөри хулгайлһан 74 баримта тодоруулагдаа. 10 автомашина хулгайлагдаһан, 7 дахин наркотическа бодосууд абтаһан, бусад 15 гэмтэ ябадалнууд элирүүлэгдэһэн байха юм.

Һаяхан һүниин 1 саг багаар Загарайн тосхоной эрхэтэн Титовецкиин сонхо руу буудаһан байба. Энэ гэмтэ ябадалай түлөө Ивалгын совхоз-техникумэй һурагша П. Н. Гурьев баригдаба. Тэрэ өөрөө дархалһан пистолеттэй байгаа.

Шэнэ-Бэрээн посёлогто, эрхэтэн А. Н. Грудинин һогтуугаар түрэһэн ахатаяа (О. Н. Грудинин) хэрэлдээд, тэрэнээ бахалуурдажа алаа.

Мүн баһал иимэрхүү гэмтэ ябадал Баргажанай районой Хилгана һууринда болоо. Эндэ ажаһуудаг пенсионер Р. М. Урбагаров, өөрынгөө худагытай С. У. Гомбоеватай үглөөнэй 5 часһаа фермэ дээрээ архидаад, хэрэлдэһэнэй удаа, шэлээбэрээр тархи руунь сохижо алаһан байба.

Эдэ үдэрнүүдтэ нэгэдэхи управлениин штукатур А. И. Паньков больницада асарагдаба. Тэрэ гэдэһэ руугаа хутагаар дайруулһан байба. Суг хүдэлдэг Е. Б. Дашкинтай тэрэ ажал дээрээ архи ууһан гэжэ элирүүлэгдээ. Һүүлээрнь Е. Б. Дашкин тэрэниие хутагаар хадхааха юм.

Һаяхана Түнхэнэй районой «Восточные Саяны» колхозой тогоошон Д. Ч. Сандалова архиин һогтуугаар М. Г. Гергеновае хутагаар дайраба.

Хэрэн тосхоной эрхэтэн Л. Л. Будаева архи ууҗа байтараа, өөрынгөө хани нүхэр И. И. Будаевые толгой руунь һүхөөр сохибо, Будаев мүнөө больницада оруулагдаа.

Захааминай районой Бүргэ һууринда Хамниин совхозой хүдэлмэришэн архи ууҗа байтараа, бага аматай буугаар эрхэтэн С. Я. Норбоевые буудаа. Удаань газаа гаража, бэеэ буудажа алаһан байха юм. С. Я. Норбоев больницада абаашагдаа.

Дивизионная станциин 1-дэхи магазинай наймаалагшад 106 түхэриг 60 мүнгэндэ хулгай хэһэн эрхэтэн А. К. Коноваловае бариба. Энэл үдэр тэрэ магазин сооһоо кроссовконуудые хулгайлһан эрхэтэн Г. Г. Кравчук баригдаба.

1963 ондо түрэһэн, хаанашье ажал хэдэггүй Маркеев хулиган аашa гаргажа, далан гаран наһатай хүгшэн эжыгээ сохижо, гарыень хухалаа. Маркеев баригданхай.

Загарай һууринда ажаһуудаг нэгэдэхи бүлэгэй инвалид Н. М. Яковлев хамта ажаһууһан түрэлөө Т. Я. Яковлевае бахалуурдажа алаба. Удаань тэрэнээ үе мүсөөрнь һалгаагаад, огород соогоо булаһан байгаа. Мүнөө Яковлев баригданхай, мүрдэлгэ хэгдэнэ.

Мартын эхеэр Советскэ районой Дорожно үйлсэдэ таниг-даагүй хоёр хүн эхэнэрые сохёод, хүсөөр эдлэхэ һэдэлгэ гаргаба. Хаанашье хүдэлдэггүй А. Ю. Градобоев, С. А. Степанов гэгшэд баригдаа.

Энэл үедэ Зүүн-Холбоо һууриннаа УАЗ-469 түхэлэй автомашина хулгайлагдаба. Тэрэнь һууринһаа 3 километр ябаад, хүмэрюулэгдээд хэбтэбэ. Машина хулгайлһан тус һууринай эрхэтэн А. А. Муратов баригдаа.

Үнгэрһэн үе соо харгын-транспортна 12 аюул боложо, 1 хүн наһа бараһан, 11-ниинь гэмтэһэн байба.

БУРЯАДАЙ АССР-эй МВД-гэй ПРЕСС-БҮЛЭГ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

МАРТЫН 19-һөө 25 ХҮРЭТЭР

ПОНЕДЕЛЬНИК, 19

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.40—«120 минута». 9.35 — Мультфильм. 9.55 —РСФСР-эй арадуудай хүгжэмтэ фольклорой концерт. 10.35—Футболой шэнжэлэл. 11.05—«Аткинс» — уран һайханай фильм. 12.30—«Очевидное-невероятное» гэһэн дамжуулга. 13.30 — Баримтата фильм. 14.00 — Скрипичнэ хүгжэмэй концерт. 14.45—Ородой эмигрантка А. Шадринская-Манштейнэй хуби заяан тухай. 15.45—Константин Сергеев. Хореографиин хуудаһанууд. 16.45—Сэрэгэй-патриотическа. бүхэсоюзна «Орлёнок» наадан тухай баримтата фильм. 17.30 — «Братиславай хүгжэмтэ һайндэр» фестивалиин концерт. 17.55—Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 18.55 —«Барилгашан». 19.25—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 19.30—Время. 20.00 — Футболой шэнжэлэл. 20.30—Ехэшүүлдэ мультфильм. 20.45—М. Рощин. «После дуэли»—фильм-зүжэг. 22.00 —Время. 22.30—«После дуэли» —фильм-зүжэгэй үргэлжэлэл. 23.35—Святослав Рихтерэй концерт.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Киножурнал. 9.35, 10.35—Физикэ. 10-дахи класс. 10.05—«Манай саад». 11.35, 12.35—Астрономи. 11-дэхи класс. 12.05—Финляндиин телевидениин дамжуулга. 13.05

ВТОРНИК, 20

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Мультфильм. 9.45—«После дуэли»—фильм-зүжэг. 12.05—Хүгжэмтэ дамжуулга. 12.25—Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 13.25—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.30 — Время. 14.00—«Этот прекрасный зрелый возраст»—уран һайханай фильм (Болгари). 15.10 —Баримтата фильм. 15.30 — «Чародей танца»—фильм-концерт. 16.20—Василий Шукшин тухай баримтата фильм. 17.15 —П. И. Чайковскиин «Щелкунчик» баледһээ хэһэгүүдые хүүгэдэй «Алмазы Якутии» ансамбль гүйсэдхэхэ. 17.45—Норильскда хангалгын алба эмхидхэлгэ тухай баримтата фильм. 18.10—Финляндиин телевидениин программа. 18.45—«Таанад энээниие хэжэ шадахат». 19.30—Время. 20.00 — Фильм-концерт. 20.15—Р. Солнцев. «Трое на красном ковре» — зүжэг. 3-дахи уулзалга. 21.30 —Фестивалиин шэнжэнүүд. 22.00—Время. 22.30—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40 —«Во бору брусника»—уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 24.00—Гадаадын орондо ажаһуудаг ородуудай соёл.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Киножурнал. 9.35, 10.35—Физикэ. 11-дэхи класс. 10.05, 11.05—Франц хэлэн. 11.35, 12.35—Географи. 7-дохи класс. 12.05 — Гэрэй академи. 13.05—«Сердце Бонивура» — уран һайханай

СРЕДА, 21

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35 — Мультфильм. 9.45 —Баримтата фильм. 10.10 — «Щелкунчик» баледһээ хэһэгүүдые хүүгэдэй «Алмазы Якутии» ансамбль гүйсэдхэхэ. 10.40 —«Во бору брусника»—уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 11.55—Арадай уран бэлигэй телепрограммануудай «Һолонго» гэһэн уласхоорондын VIII фестиваль. 12.30—«Дэлхэйе тойрон»—альманах. 13.30—Время. 14.00—«Весна идет, весне дорогу»—киноконцерт. 14.45 — «Трое на красном ковре»—зүжэг. Гурбадахи уулзалга. 15.55 —«Таанад энээниие хэжэ шадахат». 16.40—Гадаадын орондо ажаһуудаг арадуудай соёл. 17.30—Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 18.30—Намиби тухай баримтата фильм. 19.30—Время. 20.00—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 20.10—Маргарита Суворова дуулаха. 20.35 —Баримтата фильм. 20.45 — Зүүн Европо хайшаа дабшанаб? 22.00—Время. 22.30—«Во бору брусника» — уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 23.55 — Эстонидо юун болоноб?

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Киножурнал. 9.35, 10.35 — Физикэ. 9-дэхи класс. 10.05, 11.05—Немец хэлэн. 11.35, 12.35—Физикэ. 7-дохи класс. 12.05—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.05—«Сердце Бонивура»—уран һайханай

ЧЕТВЕРГ, 22

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—Футбол. Европын чемпионуудай кубок. «Днепр» —«Бенфика» (Португали). 11.10 —«Во бору брусника»—уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 12.35—«Два сердца»—фильм-концерт. 13.00 — Мультфильм. 13.15—Баянаар наадаха. 13.25 —Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.30—Время. 14.00—Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 15.00—С. Прокофьев, 3-дахи симфони. 15.35—Режиссер А. Кончаловскитой уулзалга. 16.30 —Фильм-концерт. 17.00 — Илалтын 45 жэлдэ. Баримтата фильмүүд. 17.20—«Хэрбээ тэды хүрөө һаа». 18.05—Владимир Познер «Донахью болон үхибүүд» программатай танилсуулна. 19.00—Дэбжэлтэ, мэдээсэл, соносхол. 19.30—Время. 20.00—Футбол. Европын чемпионуудай кубок. «Днепр» —«Бенфика» (Португали). 20.45 —Поэт Л. Дербеневой зохёохы үдэшэ. 22.00—Время. 22.30 —Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40—Л. Дербеневой зохёохы үдэшын үргэлжэлэл. 23.55—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Киножурнал. 9.35, 10.35—Биологи. 11-дэхи класс. 10.05, 11.05—Испан хэлэн. 11.35, 12.35 — Литература. 10-дахи класс. 12.05—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд.

ПЯТНИЦА, 23

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35 — Мультфильм. 10.05 —Жэлэй дүрбэн саг. Март. 12.05—Баримтата фильм. 11.35 —Россин хатарай ансамблиин концерт. 12.15—«Мариам и Тадеуш»—баримтата фильм. 12.35 —Владимир Познер «Донахью болон үхибүүд» программатай танилсуулна. 13.30 — Время. 14.00—Композитор Л. Дербеневой зохёохы үдэшэ. 16.30— «Вернувшиеся к жизни» — баримтата фильм. 17.00 — «Музыка моего города» — фильм-концерт .17.30 — «Там за лесом, овраг»—фильм-концерт. 18.10—«Хүхюун стартнууд». 18.55—«В зоне строгого режима»—баримтата фильм. 19.25—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 19.30—Время. 20.00 — Мультфильмнүүд. 20.30—Партиин XXVIII съездэ КПСС-эй ЦК-гай Платформые зүбшэн хэлсэнэбди. 22.00—Время. 22.30 —Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40—«Хараа бодол». 00.10—Хүгжэмтэ дамжуулга. 00.30—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Киножурнал. 9.35, 10.35—Хүгжэм. 3-дахи класс. 10.05, 11.05—Англи хэлэн. 11.35, 12.35—Географи. 6-дахи класс. 12.05—«Эжы, аба

СУББОТО, 24

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—Фильм-концерт. 9.50 —«Манай саад». 10.20—Харгын аюулгүй байлгые сахиха. 10.50 —Софидахи бальна хатарай хүүгэдэй уласхоорондын фестиваль. 11.20—«Хүн. Газар дэлхэй. Юртэмсэ». 12.20—Фотоконкурс. 12.25—«Ан амитадай аймагта». 13.25—«Кот идет по следу»—үхибүүдтэ фильм. (Чехословаки). 14.40—«Спектр». 15.10—«Еще до войны»—уран һайханай фильм. 16.15 — «Манай угай баялигууд». Т. Костаки. 16.55—Бэрхэ хүгжэмшэн Георг Отс. 17.55—Партиин XXVIII съездэ КПСС-эй ЦК-гай Платформые зүбшэн хэлсэнэбди. 18.25—Арадай уран бэлигэй телепрограммануудай «Һолонго» гэһэн уласхоорондын VIII фестиваль (ФРГ). 19.00 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.45—Мультфильм. 20.00 — Солдат дуунай фестиваль. 22.00—Время. 22.30—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40 —Телескоп. 23.00—«Аза талаантай ушар». 00.05—Хүгжэмэй шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баянаар наадаха. 9.30—«Тихая застава» —уран һайханай фильм. 11.00 —Дэбжэлтэ. Мэдээсэл. Соносхол. 11.30—«Александр Невский»—түүхэтэ фильм. 13.25— Бултанда хабаатай педагогико.

ВОСКРЕСЕНИ, 25

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — «Бултанай эрхилхэ спорт». 9.15—Ритмическэ гимнастика. 9.45—«Спортлотогой» тираж. 10.00—Эртэ үглөөнһөө». 11.00—«Эсэгэ орондоо алба хэнэ». 12.00—Үглөөнэй энеэдэ нааданай программа. 12.30—«Аяншалагшадай клуб». 14.00—«Хүгжэмтэ киоск». 14.30 — Грециин национальна һайндэртэ — Дулдынги бэшэ байдалай үдэртэ. 15.10—Киножурнал 15.20—«Еще до войны»—уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 16.25—«Дэлхэйн врачнууд ядерна дайнай аюулые зайсуулхын түлөө» гэһэн уласхоорондын эмхиин Хиросимада болоһон конгресс. 17.15 —Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд. 1830—Хүүгэдтэ мэдээсэлэй-публицистическэ «Марафон-15» программа. 20.00—Гитараар наадаха. 20.10—Мультфильм. 20.25—«Единственная дорога» —уран һайханай фильм. 22.00 —Долоон үдэр. 23.00—«Хэтэдээ мүнхэ зүйлнүүд тухай бодолнууд». 23.15—Дуунай мүндэлгэ. 23.40—«Ашар» — баримтата фильм. 00.40—СССР-эй арадай артист И. С. Козловскиин хабаадалгатай хүгжэмтэ фильм.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—«Зарядкада зогсогты!». 9.15 — Скрипичнэ хүгжэмэй концерт. 9.50—«Аплодисменты» — баримтата фильм. 10.10—«Чужие игры»—уран һайханай фильм. 11.30— Баримтата фильм. 11.45 — Мультфильм. 12.30—«Аяншалагшадай клуб». 14.00—«Дикий Гаврила»—үхибүүдтэ фильм.

Сэнхир экран

ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ, ХҮН ЗОНОЙ АЖАҺУУДАЛАЙ ХЭРЭГЛЭМЖЭ ХАНГАЛГЫН, ГЭР БАЙРЫН-КОММУНАЛЬНА АЖАХЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Бултанай эрхилхэ спорт. 9.15—Ритмическэ гимнастика. 9.45—«Спортлотогой» тираж. 10.00—«Эртэ үглөөнһөө». 11.00—«Эхэ орондоо алба хэнэ». 12.00— Үглөөнэй энеэдэ зугаагай «Блиц»-программа. 12.30—Свирель дээрэ наадаха. 12 35—Фигурна һолжоролгоор дэлхэйн чемпионат. 14.50—«Снегурочка» — уран һайханай фильм. 16.30— Бултанда хабаатай педагогико. 18.00—«Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 19.15—Элүүр энхэ байлгa. 20.00—Мультфильм. 20.35— «Аткинс»—уран һайханай фильм (ГДР, Румыни). 20.00—Долоон үдэр. 23.00—«Хэтэдээ мүнхэ зүйлнүүд тухай бодолнууд». 23.15—П. И. Чайковскиин симфони «Манфред». 00.20 — «Партнер».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — «Зарядкада зогсогты». 9.15 — Мультфильм. 9.35—Камерна концерт.. 9.55— «Ягуар»—уран һайханай фильм. 11.20—Баримтата фильм. 11.35 —НБА-гай баскетболистнуудай дунда США-гай чемпионат. 12.35—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 12.40—Скрипкээр наадаха. 13.25—Режиссёр П. Коганой фильмүүд. «Секретный заказ», «Скоро лето». 14.10—«Тайна старого чердака»—үхибүүдтэ фильм. 15.30—«Совет Росси»— видеоканал. 18.00—Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.00 — «Свердловскын рок-клубай фестивальда». 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15— «Хэрбээ тэды хүрөө һаа...» 22.00—Долоон үдэр. 23.00 — «Этот прекрасный зрелый возраст»—уран һайханай фильм. (Болгари). 00.10—Уһа руу һүрэлгөөр СССР-эй ба США-гай суглуулагдамал командануудай матч.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета
«Жизель»—в 12, вечер бурятской музыки — в 19.

Бурятский театр драмы имени Х. Намсараева
Сагаан һарын найр (Праздник Белого месяца)— в 18.

Русский драматический театр
«Волшебник изумрудного города»— в 12, «Звезды на утреннем небе»— в 19.30.

Бурятская филармония
Зал Дома политпросвещения — Концерт Киевского камерного оркестра — в 19.

«Дружба»
«Приключение Спаса и Нелли» — в 9.50, «Налево от лифта, кингсайз»— в 11.20, 14.30, 18.10, 21.

«Родина».
Мультфильмы — в 10, «Человек с бульвара капуцинов»— в 16.40, «Дежа вю»— в 12. 14.20, 18.40, 21.

«Прогресс»
Красный зал —«Белая кость»— в 9.30, 11.20, 13.10, 15.10, 17.10, 19.10, 21. Зеленый зал —«Зита и Гита» (2 с.)— в 9.40, 12.20, 15.10, 18.10, 20.50.

«Эрдэм»
«Эгрета из слоновой кости»— в 9-40, 11, 12-30, 14, «Дежа вю»— в 15.30, 17.30, 19.30, 21-30.

«Октябрь»
«Мария, Мирабела в Транзистории»— в 9.50, 14.10, «О любви говорить не будем»— в 11-30 (удл.), 16, 18, 20, 21.50.

«Восток»
«Холодное лето 1953 года»— в 17, 19, 21.

«Байкал»
«Красный галстук»— в 16.30, «Брак с выходными днями»— в 18.30, 20.30.

ДК «Текстильщик»
«Черный волк»— в 17, 19.

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора —2-68-08, зам. редактора —2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды —2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации —2-34-05; переводов —2-54-93; писем и селькоров —2-67-81; корректорская —2-33-61; выпускающие —2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин —91-1-44, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск —55-6-99, г. Закаменск —31-61, п. Кырен —91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, Бухгалтерия —2-33-77, вахта —2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана в республиканской типографией издата Бурятской АССР ... ректор 2-40-45 Н-03387. Заказ № 64.